SEMAZEN

Sadreddin Konevi (ks) Hazretlerinin Hayatı

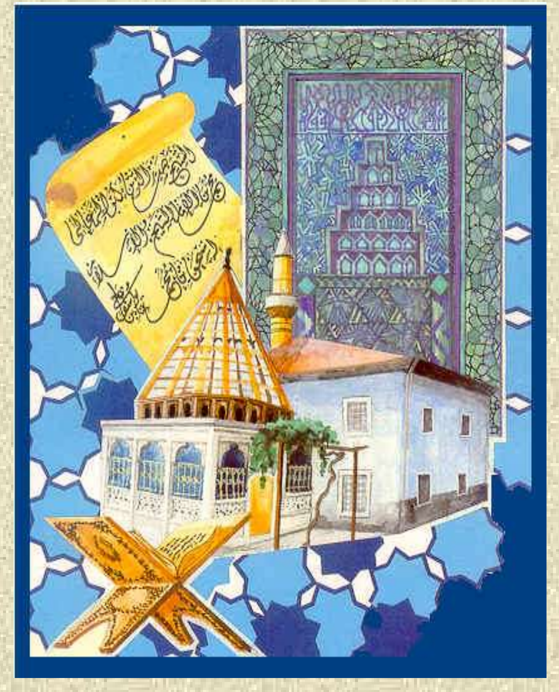
ve

40 Hadis-i Şerif Şerhi

WWW.SEMAZEN.NET

SADREDDÎN KONEVÎ

[Kaddesallahu Sırrahulaziz]

İsmi Muhammed bin İshâk, künyesi Ebü'l-Meâlî, lakabı Sadreddîn'dir. 1210 (H.606) târihinde Malatya'da doğdu. 1274 (H.673) târihinde Konya'da vefât etti. Kabr-i şerîfi Konya'da kendi adı ile anılan câminin bahçesindedir.

Sadreddîn-i Konevî'nin babası İshâk Efendi, Anadolu Selçukluları nezdinde yüksek makam sâhibi biriydi. Küçük yaşta babası İshâk Efendi vefât etti. Üvey babası Muhyiddîn-i Arabî, Sadreddîn-i Konevî'nin terbiyesi ve yetişmesiyle meşgûl oldu. Çok iyi bir tahsîl gördü. Kelâm ve tasavvuf ilimlerine âit birçok kıymetli eserler yazdı.

Muhyiddîn-i Arabî , Sadreddîn-i Konevî'nin terbiyesi ile çok yakından meşgûl oldu. Yetişmesine özel ihtimâm gösterdi. Muhyiddîn-i Arabî'den Konya'da ilim ve feyz alan ve çok istifâde eden Sadreddîn-i Konevî, hocası ile Halep ve Şam'a gitti.

Muhyiddîn-i Arabî Sadreddîn-i Konevî'ye nefsini terbiye yollarını öğretti. Sadreddîn Konevî günlerini riyâzet ve mücâhede ile nefsiyle uğraşmakla geçirdi. Nefsiyle uğraşması öyle bir dereceye ulaştı ki, uyumamak için Muhyiddîn-i Arabî onu alır, yüksek bir yere çıkarır, o da düşme korkusuyla uyumaz tefekkürle meşgûl olurdu.

Bir gün annesine birkaç hanım gelip; "Sen zengin, îtibârlı bir kişinin hanımı iken şimdi bir Pîr-i Mağribî'ye vardın. Hâlin nasıl, hayâtından memnun musun?" dediler. O da; "Hâlimden memnunum. Geçimim de iyidir. Lâkin gözümün nûru oğlum büyük sıkıntılar içindedir. Gecesi de gündüzü de yoktur. Efendim Muhyiddîn-iArabî kendisi kuş eti yer, ballı şerbetler içer, lâkin ciğerpâreme bir arpa ekmeği dahi vermez. Yememek ve içmemekten bir deri bir kemik kaldı.

Üstelik onu da göremez olduk. Onu kimseye göstermez. Uykusu gitsin diye zenbile koyup bir yere asar." dedi. Bu şikayetlenme sözlerinden Muhyiddin-i Arabî haberdar olunca Sadreddîn Konevî'nin annesi özür diledi ve cân-u gönülden istiğfâr etti. Sonra oğlu Sadreddîn-i Konevî mânevî dereceleri geçip büyük velîler arasına girdi.

Sadreddîn-i Konevî anlatır: "Hocam Muhyiddîn-i Arabî hayatta iken, benim maneviyat aleminde yüce makamlara kavuşmam için çok uğraştı. Lâkin hepsi mümkün olmadı. Vefâtından sonra bir gün, kabrini ziyâret edip dönüyordum. Birden kendimi geniş bir ovada buldum. O anda Allah'ın muhabbeti beni kapladı. Birden Muhyiddîn-i Arabî'nin rûhunu çok güzel bir sûrette gördüm. Tıpkı sâf bir nûrdu. Bir anda kendimi kaybettim. Kendime geldiğimde onun yanında olduğumu gördüm. Bana selâm verdi. Hasretle boynuma sarıldı ve; "Allah'a hamd olsun ki, perde aradan kalktı ve sevgililer kavuştu, niyet ve gayret boşa gitmedi. Sağlığımda kavuşamadığın makamlara, vefâtımdan sonra kavuşmuş oldun." buyurdu.

Yine kendisi anlatır: 1255 senesi Şevvâl ayının on yedisine rastlayan Cumartesi gecesi, rüyâmda şeyhim Muhyiddîn-i Arabî'yi gördüm. Aramızdaki uzun konuşmalardan sonra, ona, Cenâb-ı Hakk'ın Esmâ-ül Hüsnâsı ile ilgili kalbime doğan bilgileri arz ettim. O da; "Çok doğru, pek güzel!" deyince, ona; "Efendim! Hakîkatte güzel olan sizsiniz. Çünkü bu ilimleri bana siz öğrettiniz. Siz olmasaydınız, bu ilimleri bana kim öğretirdi?" dedim. Mübârek ellerini öptüm ve; "Efendim! Bütün mahlûkâtı, her şeyi unutup Allah'ı dâimî olarak hatırımda tutabilmem için bu fakîre duâ ve himmetlerinizi istirhâm ediyorum." diye yalvardım. O da, benim bu arzuma kavuşacağımı müjdeledi ve uyandım."

Sadreddîn Konevî , bundan sonra çok büyük mânevî derecelere yükseldiğini, mânevî âlemlerin kendisine seyrettirildiğini, hiçbir zaman Allah'ı hatırından çıkarmadığını, bir an bile unutmadığını Nefehât isimli eserinde bildirdi.

Sadreddîn-i Konevî hocası Muhyiddîn-i Arabî'nin vefâtından sonra evliyânın büyüklerinden Evhadüddîn-i Kirmânî'nin sohbetlerine kavuştu. Ondan da yüksek mânevî bilgiler tahsîl etti. Sonra hac dönüşü Konya'ya gelip yerleşti. Orada güzel halleri ve kerâmetleriyle çok meşhûr oldu.

Sadreddîn-i Konevî Konya'ya geldiğinde, Çeşme Kapısı içindeki bir mescidde imâmlık yapmaya başladı. O günlerde kendisini kimse tanımaz ve îtibâr etmezdi. O da tanınmayı istemezdi. Selçuklu Sultanı Alâeddîn şahidi olduğu bazı kerametlerini görünce Sadreddîn-i Konevî'ye karşı sevgisi fazlalaştı ve O'na karşı büyük bir hürmet ve itibar gösterdi.

Sadreddîn-i Konevî Konya'da binlerce talebeye ders verdi. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sa'îdeddîn-i Fergânî, Müeyyedüddin Cendi gibi birçok hikmet ve tasavvuf ehli kimseler yetiştirdi. Zamânının en büyük âlimlerindendi. Kelâm ilmindeki yeri eşsizdi. Bu ilimde birçok ince meseleleri açıklığa kavuşturdu. Muhyiddîn-iArabî'nin "Vahdet-i vücûd" hakkında söylediklerini ve yazdıklarını dîne ve akla uygun olarak îzâh etti.

Nasîruddîn-i Tûsî ile hikmete âit bâzı meselelerde mektuplaşmaları oldu ve aralarındaki uzun süren münâzaralardan sonra, Nasîruddîn-i Tûsî aczini îtirâf ederek, onun üstünlüğünü kabûl etti. Sadreddîn-i Konevî'nin hayâtı, zühd ve takvâ içerisinde geçti. Haramlardan çok

sakınır, şüpheli korkusuyla mübahların fazlasından kaçardı. Hiç kimsenin kalbini kırmaz, dünyâ malına aslâ meyletmezdi.

Sultan Alâeddîn zamânında Hâce Cihân adında Konya'da çok zengin biri vardı. Malının hesâbı bilinmezdi. Bu zenginin oğlu Sara hastalığına tutuldu. Derdine çâre bulunamadı. Zenginin ona çâre için başvurmadığı tabîb kalmadı. Bunun için çok para sarf etti. Lâkin hiçbir çâre bulamadı. Hâce Cihân'ın yolu bir gün Sadreddîn-i Konevî'nin dergâhına uğradı. Derdini ona açtı. Bunun üzerine Sadreddîn-i Konevî ona oğlunun adını sordu. Hâce Cihân; "İsmi Alican, vâlidesinin ismi de Hân'dır." dedi. Sadreddîn hizmetçiden kâğıt kalem istedi ve Eûzü besmele okuyup; "Bismillahillezî lâ yedurru maasmihî şey'ün fil erdı velâ fis semâî ve hüvessemîul alîm. Eûzü bi kelimâtillah-it-tâmmâti küllihâ min nefsihî ve ikâbihî ve şerri ibâdihî ve min hemezât-iş şeyâtîn." yazdı ve duâlar etti. Hâce Cihân eve gittiğinde oğlunun hastalıktan tamâmen kurtulmuş olduğunu gördü. Allah'a şükürler etti ve bunun kerâmet olduğunu anlayıp, Sadreddîn-i Konevî'ye karşı sevgisi arttı.

Horasan'dan bir derviş birçok yerler dolaşarak Şam'a gelmiş ve orada Sadreddîn-i Konevî'nin yüksek hal ve kerâmet sâhibi birisi olduğunu işitmişti. Bunun üzerine görmeden ona âşık oldu ve Konya'ya geldi. Sadreddîn-i Konevî'nin dergâhına uğradı. Derviş dergâhta misâfir edilip, kendisine her gün nefis yiyecekler ve içecekler ikrâm edildi. Derviş, Konevî'nin sofrasının böyle zengin olmasına hayret etti. Oraya kim gelirse, sofra hazır olur ve istediği yiyecekler önüne gelirdi. Herkes ihtiyâcı kadar yedikten sonra giderdi. Bu yiyecek ve içeceklerin eksik olduğu bir gün görmedi.

Acem diyârından bir derviş birçok yerler dolaşıp birçok kimseler görüp Konya'ya gelmiş ve Sadreddîn-i Konevî 'nin dergâhına misâfir olmuştu. Sadreddîn-i Konevî 'nin mal ve mülkünü, hizmetçilerinin çokluğunu görünce, içinden; "Keşke bu kişinin bu malları kendisine ayak bağı olmasaydı da hak yolda bulunaydı. KeşkeAcem diyârına bir gidip de oradaki evliyâ ile münâsebeti olsaydı. Kendisi için bu ne iyi olurdu." diye geçirdi. Bir zaman sonra bu düşüncesini Sadreddîn-i Konevî 'ye açtı ve; "Ey Efendi! Siz bir Acem diyârına gitseniz oradaki âlim ve velîlerle görüşseniz bu dünyâya bağlılığı terk edip Cenâb-ı Hakk'a kavuşursunuz." dedi. Sadreddîn-i Konevî i dervişin bu sözleri üzerine; "Ey derviş! Pekâlâ, bu dediklerini kabûl ettim. Gel gidelim." buyurdu ve birlikte Acem diyârına doğru yola çıktılar. On beş gün kadar yol gittikten sonra derviş, hırkasını Konya'da unuttuğunu hatırlayıp, aklı başından gitti ve yüzü üzerine yere düştü. Sadreddîn-i Konevî dervişin yüzüne su serpip ayılttı. Derviş; "Ey arkadaşım! Ben dergâhınızda abdest almak için hırkamı çıkarmıştım. Onu unutmuşum. Şimdi hatırıma geldi de ondan fenâlaştım." dedi. Bunun üzerine Sadreddîn-i Konevî ona tebessüm edip; "Ey Acem dervişi! Dünyâ sevgisi bütün günâhların başıdır. Biz bunca mal ve mülkü hizmetçileri geride bıraktık. Lâkin birisi hatırımıza gelmedi. Sen ise iki paralık hırkanı terk ettiğinde aklın başından gitti." buyurdu. Sonra o dervişi yolda bırakıp Konya'ya döndüler.

Sadreddîn-i Konevî i bir gün, Allah'a yalvarıp; "Yâ Rabbî! Sana lâyıkı ile ibâdet, kulluk yapamadım ve seni hakkıyla tanıyamadım. Senin lutf ve ihsânına güveniyorum. Cennet'teki makâmımı görmek arzu ediyorum." dedi. O gece bir rüyâ gördü. Rüyâsında kıyâmet kopmuş ve insanlar kabirlerinden kalkıyordu. Bu durumu kendisi şöyle anlatır:

"Beni de Rabbimin huzûruna götürdüler. Allah meleklere emredip; "Alın Cennet'e götürün." buyurdu. Beni alıp Cennet'e götürdüler. Orada türlü türlü köşkler ve bahçeler vardı. Onları seyrettim. Bir bahçe vardı ki, onun meyvesi miskti. O esnâda bir elma mikdârı misk almak istedim ve aldım. İşte o esnâda rüyâdan uyandım. Uyandığımda sağ elimde bir avuç misk duruyordu. O miskin kokusu da her tarafı kaplamıştı. Bu miskin kokusu hocam Şeyh Muhyiddîn-i Arabî'nin bana hediye ettiği hırka-i şerîfe sirâyet etti." buyurdu. Sadreddîn-i Konevî vefât ettiklerinde kefenine bu miskten konulmuştur.

Bir zaman Sadreddîn-i Konevî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Kâdı Sirâcüddîn ve başka âlim ve sâlih zâtlar Konya'nın Meram Bağlarına gittiler. Mevlânâ oradaki bir değirmene girdi ve uzun bir süre kaldı. Kâdı Sirâcüddîn değirmene girdi. Sonra da Sadreddîn-i Konevî geldi. Değirmen taşını dinlediler. Sadreddîn-i Konevî ; "Ben de bu taşın Allah'ı zikrettiğini, Sübbûhun Kuddûsün, dediğini işittim." buyurdular.

Şems-i Tebrizî Konya'ya gelince, Mevlânâ devamlı bununla sohbet edip, hiç dışarı çıkmaz oldu. Konya'nın ileri gelen diğer âlimleri buna üzülüp, hep birden şehri terk ederek Denizli'ye gittiler. Bunu duyan Selçuklu Sultânı çok üzüldü. Çünkü âlimleri seven, onları koruyan biriydi. Bir Cumâ günü Sadreddîn-i Konevî'den ricâda bulunup; "Ben âlimler arasındaki şeylere karışamam. Bu iş, pâdişâhların karışacağı bir iş değildir. Ancak Cumâ namazında âlimlerin bulunmaması şânımıza noksanlık verir. Lütfen bunları bulup getirin!" dedi. Sadreddîn-i Konevî hemen katırına binerek yola çıktı. Bir anda kendisini Denizli'de buldu. Orada âlimleri bulup; "Cumâ namazı vakti geçmeden Konya'ya dönmemiz lâzımdır. Sultânın kalbini kırmayınız; pâdişâhlar, Allah'ın emrini îfâya memur kişilerdir. Onlara karşı gelmek, onları üzmek hiç uygun değildir. Sonra Allah'ın gazâbına uğrarsınız." buyurdu. Daha buna benzer birçok iknâ edici sözler söyledi. Yanında evliyâdan Ahî Evren de vardı. Âlimler iknâ olur gibi oldular. Dediler ki: "Biz teklifinizi kabûl edip gelecek bile olsak, Cumâ vakti Konya'da bulunmamız imkânsızdır." Sadreddîn-i Konevî de; "Siz kabûl edin, Allah müslümanları sevindirenleri mahcûb etmez." buyurdu. "Âlimler teklifi kabûl edip, hemen yola çıktılar. Birkaç günlük yolu bir anda kat edip, Cumâ vaktinden evvel Konya'ya vardılar. Sultan Alâeddîn buna çok memnun oldu. Sadreddîn-i Konevî 'ye olan sevgi ve muhabbeti daha da arttı. İslâm âlimlerine dâimâ yardımcı oldu.

Sadreddîn-i Konevî anlatır: "Rüyâmda Fahr-i kâinât Efendimizi gördüm. Yanlarında Ashâb-ı kirâm olduğu halde medreseyi teşrif etmişlerdi. Sofanın ortasına oturdular. Bu sırada Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî de oraya gelip, uygun bir yere oturdu. Rasulullah efendimiz Mevlânâ'ya çok iltifât ettiler ve hazret-i Ebû Bekr'e dönerek; "Yâ Ebâ Bekr! Ben, Celâleddîn ile, diğer peygamberlerin arasında öğünürüm. Çünkü onun öğrendiği ilim, işlediği amelin feyz ve nûru ile, ümmetimin gözleri aydın olur. O benim oğlumdur." buyurdular. Mevlânâ'yı sağ tarafına oturttular. Rasulullah efendimiz bu rüyâ ile talebelerinden Mevlânâ'nın derecesinin yüksekliğine işâret buyurdular. Bu durumu diğer talebelere anlattım ki, onun hatırını gözetip ilminin yüksekliğini anlasınlar."

Bir gün büyük bir ilim meclisi kurulmuş ve Konya'nın büyükleri orada toplanmışlardı. Sadreddîn-i Konevî de orada bir seccâde üzerinde oturuyordu. Mevlânâ içeri girince seccâdeye oturmasını teklif etti. Bunun üzerine Mevlânâ; "Sizin seccâdenize oturursam,

kıyâmette bunun hesâbını nasıl verebilirim?" dedi. Sadreddîn-i Konevî de; "Senin oturmada fayda görmediğin seccâde bize de yaramaz." deyip, seccâdeyi oradan kaldırdı. Mevlânâ, Sadreddîn-i Konevî'den önce vefât etti. Vasiyeti üzerine, cenâze namazını Sadreddîn-i Konevî kıldırdı.

Ömrünü Allah'ın kullarına hizmet etmekle, ilim ve edep öğretmekle geçiren Sadreddîn-i Konevî duâlarında:

"Yâ Rabbî! Kalbimizi senden başka şeye yönelmekten ve senden başkasıyla meşgûl olmaktan temizle. Bizi bizden al, bizim yerimize bizi kendinle doldur. Bizi başkalarına ve şeytana oyuncak yapma. Bize nûr bahşet. Duâlarımızı çabucak, kendi istediğin şekilde kabûl buyur. Sen işitensin. Sen bize yakınsın. Sen duâlara icâbet edensin." buyururdu.

Sadreddîn-i Konevî vefât ettiğinde cenâze namazı büyük bir kalabalık tarafından kılındı. Vasiyetine uyularak kabri üzeri kapatılmayıp, açık bırakıldı.

Sadreddîn-i Konevî'nin kabrini ziyâret edenler, onun feyzlerinden istifâde ederler. Onu vesîle ederek yapılan duâlar, bi-iznillah kabûl olur. Sıkıntıda kalanlar ondan yardım isteseler, Allah'ın izniyle rûhâniyetleri imdâda yetişir.

1899 senesinde Sultan İkinci Abdülhamîd Hân, şahsî parasıyla, Sadreddîn-i Konevî'nin câmiini ve türbesini îmâr ve ihyâ edip canlandırdı.

Türbesine hizmet edenlerden biri rivâyet etti: "Zamânın devlet erkânından yüksek rütbeli bir subay türbeyi ziyârete geldi.Câmide namazı kıldıktan sonra, Sadreddîn-i Konevî'nin nefsini terbiye etmek için yaptırdığı çilehânesini ziyâret etmek istedi. Kapısını açtık. Yalnız bir kişinin namaz kılabileceği büyüklükteki, feyz, bereket, huzûr ve saâdet mekânı olan çilehâneye girdi. Uzun bir secdeden sonra Cenâb-ı Hakk'a yalvarmaya başladı. Daha sonra kabr-i şerîfin yanına Sadreddîn-i Konevî'nin huzûruna gelip, Allah'a, O'nu vesîle ederek uzun bir duâ etti. Biz de âmin dedik. Duâ bitince bize dönerek; "Bizler, ellerimizdeki silâhlar ve diğer askerî güçlerimizle, memleketimizin görünürdeki bekçileriyiz. Fakat huzûrunda bulunduğumuz Sadreddîn-iKonevî ve onun emsâli olan büyükler, bu memleketin hakîkî kumandanlarıdır. Allah'ın yardımı ve bunların mânevî destekleri olmadıkça, bizim görünürdeki güç ve kuvvetimizin hiçbir tesiri olamaz. Onun için biz, bir memlekete vardığımız zaman, önce o memleketin mânevî kumandanlarını ziyâret ederiz." dedi.

Konevî Câmiine devamlı gelenlerden biri anlatır: "Sadreddîn-i Konevî'yi iki defâ rüyâmda gördüm. İlk gördüğüm gecenin gündüzünde, bir iş yüzünden birçok kimsenin kalblerini kırmış, onları çok üzmüştüm. Rüyâmda heybetli bir şekilde görünüp bana buyurdu ki: "Kimseyi üzme, kimsenin kalbini kırma, kalb kırmaktan çok sakın." Bu ihtar bana çok tesir etti. Bundan sonra kimsenin kalbini kırmamaya, herkesle iyi geçinmeye çalıştım.

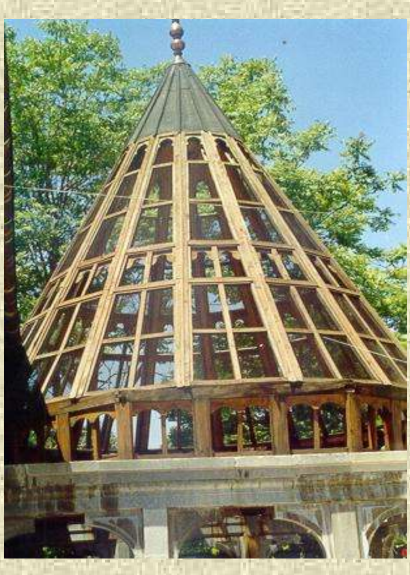
İkinci rüyâm da şöyle oldu: İlk rüyâmdan sonra artık devamlı onun kabrinin bulunduğu câmiye gitmeye başladım. Câminin ve türbenin tâmiratı, bakımı ve temizliği ile uğraşıyordum. Bir gece rüyâmda bana güler yüzle görünüp; "Hizmetlerinden memnunum. Allah bu hizmetlerini karşılıksız bırakmaz." buyurdu. Bu ikinci rüyâdan sonra Sadreddîn-i Konevî'ye karşı

sevgi ve muhabbetim daha da arttı. Bütün günümü, câmi ve türbenin işleriyle geçirmeye başladım.

Sadreddîn-i Konevî'nin Nüsûs, Hukûk, En-Nefehât-ül-İlâhiyye, Mefâtîh-ül-Gayb, Fâtiha Tefsîri, Şerh-i Ehâdîs-i Erbaîn gibi eserleri vardır.

FAKR NEDİR?

Bir defâsında Mevlânâ Sadreddîn-i Konevî'nin dergâhına gitmişti. Karşılıklı durmuşlar, hiç konuşmuyorlardı. Bu sırada Sadreddîn Konevî'nin hizmetini gören dervişlerden olan Hacı Mâruf Kâşifî içeri girdi. Bu hizmetçi defâlarca yaya olarak hacca gitmişti. Pekçok velînin sohbetinde bulunmuştu. İçeri girince, Mevlânâ Celaleddin'e; "Fakr nedir?" diye bir suâl sordu. Fakat hiç cevap vermedi.Bunun üzerine tekrar; "Fakr nedir?" diye sordu. Yine cevap vermedi. Tekrar tekrar sorunca, Mevlânâ kalkıp gitti. Bunun üzerine Sadreddîn-i Konevî huzursuz olup; "Ey pîr-i ham! Neden vakitsiz suâl sorarsın? Sordun cevap verdiler. Tekrar neden sordun?" deyince, derviş; "Ne cevap verdiler?" dedi. "Fakrın târifini yaptı. O; "Allah'ı tanıyınca, dil tutulur." hadîs-i şerîfi gereğince cevab verdi. Şimdi lâyık olan şudur ki, derviş, şeyhi huzûrunda tam bir teslimiyetle bulunmalıdır..."

VASİYYETNAMESİ

Rahmân ve Rahîm olan Allah (c.c.)'ın adıyla

Allahü Teala'nın rahmet, hoşnutluk özel af, lütuf ve mağfiretine muhtaç olan ve bu vasiyeti yazan kulu Ali oğlu Yusuf oğlu Muhammed oğlu İshak oğlu Muhammed, yanında bulunsun bulunmasın, bu vasiyete vakıf olan müminleri kendisine şahit tutarak tasdik ve itiraf eder ki; şüphesiz Allah (c.c.) teala birdir. Zatında, sıfat ve fiillerinde tektir. Herkes O'na muhtaçtır. O, kimseye muhtaç değildir. Doğurmamış ve doğmamıştır. Hiç kimse O'na denk değildir.

Yine Allah (c.c.) teala'nın kendi lütuf ve iyiliğinden seçip temizlediği, saflığa erdirdiği, bazıların peygamberimiz Hz.Muhammed (s.a.v.) de olduğu gibi [Allah, O'na, ailesine, kendisine tabi olanlara salât ve selam etsin.] umumî olarak bütün yaratıklarına, diğer peygamberlerinde olduğu gibi bazılarını da hususî olarak bazı kabile ve topluluklara gönderdiği doğru ve gerçektir.

Ben, yine yakînen inanıyorum ki cennet ve cehennem hak'tır. Amellerin derlenip toparlanacağı ve Allah katma kabul edilecekleri ve ilahi terazi ile tartılacakları, yani" mizan" haktır.

Bütün peygamberler, vazifeleri gereği Allah teala'dan ne getirmiş ve ümmetlerine haber vermişlerse, bunların hepsi doğrudur. Ve onlar, bunların hepsini doğru olarak naklet-mişlerdir. Kendi şeriatları yani tebliğ ettikleri dinleri nesh edilmeden sonra gelen bir din ile hükümleri kaldırılmadan önce o dinin hükümleri ile hükmedip amel etmişlerdir. Hükmettikleri herşey de de doğru hükmetmişlerdir. Yakînen haber verdikleri kıyamet de haktır. Anlayış ve idrak yönünden inanç esaslarının şeklinde değişiklik olsa da inanç esaslarının aslı birdir ve haktır. Gerek hissî ve manevi olsun cennet ve cehennem haktır ve gerçektir, sırat haktır. Dünya ve ahireti birbirine bağlayan berzah yani kabir hayatı da haktır.

Peygamberimizden bizi intikal eden, O'nun ahiret, cennet ve cehennem ile ilgili haller, Allah (c.c.) 'ın fiil ve sıfatlarına dair verdiği bütün tafsilat hak'tır. Ben, bu düşünce ve inançla yaşadım ve bu inançla ölüyorum.

Dostlarım ve bana mensub olan müridlerim, talebelerim, beni müslümanların umumî kabristanına defnetsinler. Ölümümün ilk gecesinde Allah'ın beni, her türlü azabından ve cezalandırmasından uzak tutarak beni bağışlaması ve Allah (c.c.)'ın kabul etmesi niyetiyle yetmiş bin kelime-i tevhid (Lailahe İllallah) diyerek tevhid hatmi yapsınlar. Yine ölümümde hazır bulunanlardan her biri kendi kendine aynı niyetle ağır başlılık ve kalb huzuru içinde yetmişbin "Lailahe İllallah" diyerek zikirde bulunsunlar.

Ayrıca beni fıkıh kitaplarmdaki gibi değil de hadis kitaplannda belirtildiği şekilde yıkamalarım istiyorum. Kefen olarak beyaz bir izar sarsınlar ve Şeyh-i Ekber MuhyidDin Arabi'nin elbiseleri ile kefenlesinler. Kabrime Şeyh EvhadüdDin Kirmani'nin seccadesini yaysınlar. Cenazemi hiç bir cenaze okuyucusunun takip etmemesini, kabrimin üstüne ne bir bina, türbe, ne de bir tavan yapılmasını vasiyet ediyorum. Sadece kabrimi sağlam taşlar ile örüp yapsınlar. Fakat başka bir şey yapmasınlar. Böylece, hem kabrimin örtülmesi kolay olur, hem de yıkılıp yeri kaybolmaz.

Defnedildiğim gün, kadın, erkek, fakir ve kimsesiz düşkünlere ; özellikle de kör ve kötürüm olanlara bin dirhem dağıtılmasını bundan yüz dirhem'in ŞehabüdDin Ebrari'ye ve yüz dirheminin de Şeyh Muhammed En-Nahcuvanî'nin meclisine devam eden Kemal'e verilmesini ve bunların uygun gördükleri şekilde kendi dostlarına dağıtılmasını vasiyet ediyorum. Ayrıca ZiyaüdDin Mahmud ve BedrüdDin Ömer'e selamınım ulaştırılmasını ve hatıra olarak kendilerine namaz kıldığım seccadelerimden birer tanesi ile, birer elbisemin verilmesini vasiyet ediyorum.

Felsefe ile ilgili kitaplarım satılıp parası sadaka olarak dağıtılsın. Tıp, Fıkıh, Tefsir gibi diğer ilimlerle ilgili kitaplarımı da Şam'a vakfediyorum. Onların hepsi orada bulunan ve Allah (c.c.) için ilim tahsil edenlere verilsin. Kendi yazdığım kitaplarım da benden bir hatıra olarak Afifüd-Din'e ulaştırılsın. Ve ehli olan kimselere onları okutması söylensin.

Kızım Sekine'ye de [Allah (c.c.) onu muvaffak kılsın] namaza ve diğer farzlarla birlikte istiğfar etmeye, Allah (c.c.) 'tan mağfiret dilemeye devam etmesini, Allah (c.c.) a itaatta bulunmasını vasiyet ediyorum.

Dostlarıma da ancak yaşanılmak sureti ile bilinebilen zevki marifetlere, anlaşılması güç ve kapalı olan bilgilere dalmamalarını ister benim, ister şeyhim'in Allah (c.c.) (Allah ondan razı olsun) sözleri olsun, onların sadece sarih ve açık olanları ile yetinmelerini bunların dışında kalan açık ve sarih olmayanların tevilini düşünmemelerini vasiyet ederim. Benden sonra bu yol kapatılmıştır. Onlar hiç kimsenin kendi sözleri olarak söyleyip naklettikleri sözlere itibar etmesin. Sadece onlardan kim İmam Muhammed Mehdi'ye yetişirse O'na benim selamımı ulaştırsın. Ve başkasının değil, yalnızca O'nun haber verdiği şeyleri, bilgileri alsın.

Şimdilik sadece ve sadece benim ve şeyhimin yazdığı eserlerle onların içindeki sarih ve açık olan bilgilerle yetinsin. Kitap, sünnet ve müslümanların icmai ile sabit olan şeylere sarılsın, zikre de devam etsin. Kenilerine yol gösterici olarak yazdığım "Er-Risalet-ül Hadiye vel-Mürşide" adlı risalemde olduğu gibi Cenab-ı Hakk'ın huzurunda başka şeyleri kalbinden çıkarmakla meşgul olsun. Ve Allah(c.c-) hakkında hüsn-ü zanda bulunsun. Gerek nazari ve gerek lüzumsuz başka ilimlerle meşgul olmasın.Aksine zikirle ve Kur'an okumakla meşgul olsun ve görevlendirildiği virdlere devam etsin. Yukarıda işaret edildiği üzere, açık ve sarih beyanları mütalaa etsin.

"Bekâr olanlarınız Şam'a hicret etmeye çalışsın . Çünki; yakında buralarda da bir takım fitneler zuhur edecek, çoğunuzun rahatı kaçacak ve size söylediğimi hatırlayacaksınız. Ben, sizi Allah (c.c.)'a havale ediyor, ona bırakıyorum." Doğrusu Allah (c.c.) kullarının ne yaptığını görür. Allah (c.c.) sakınan ve onun doğru olarak gösterdiği yola giren kimselere yeter. Dostlarım, dualarında beni hatırlasın ve her türlü haklarını bana helal etsinler. Benim bıraktığım bilgiler de onlara helal olsun.

Daha önce benim üzerimde meşru bir hakkı olduğunu iddia eden kimse, kızım Sekine'ye müracaat etsin. O'da onun razı olacağı şekilde hakkını ödesin.

Allah (c.c.)dan kendim ve sizin için mağfiret diliyorum.

Allah'ım Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih eder, Sana hamd ederim, Senden başka ilah yoktur, Sana tevbe eder; Senden mağfiret dilerim. Beni bağışla ve bana merhamet et. Şüphesiz Sen çok bağışlayıcı ve merhamet edensin.

Mukaddime

Allah'a hamd olsun..

Ki O, zâtı ile zâtında ve zâtı için esma ve sıfat tecellileriyle tecelli eder.

Ve O, sıfatının çokluğu ile, zâtının birliğinde zâhir olur.

Sonra O nimetlerinin ve iyiliklerinin zuhur yerlerinde isim ve sıfatlarının gömleklerine bürünür de görünür.

Yine O, öyle bir zattır ki, kendi kendini gizlemiştir ve saklanmıştır.

"Nerede?" derseniz; deriz ki, "Gayb hali tekliğinde... hem de şanına yakışan bir gizlilikle."

Delilini isterseniz; işte O'nun kavli:

"Ben gizli bir hazine idim. Bilinmemi istedim. Halkı, bilinmem için yarattım... "

En kâmil, en tam bir mazhar olana Allah-ü Teala'dan salât... Ki O en faziletli ve bu fazileti umuma şamil bir tecelligahtır. Ve O en güzel duyan olup, keza mana kokusunu da en çok alandır. Madde ve mana arasında, tam nailiyete eren, O olmuştur. Madde ve mana suretine yine haiz olan O'dur. Nüsha-i kübra ile, nüsha-i suğra'yı câmi bir zattır. Yani, dünya ile ukbayı temsil eden zat...

Onun ismi şerifi Muhammed'dir. İşte, Allah-ü Teâlâ'dan salat ve selam dileğimiz bu zâtadır.

Salât ve selam bütün âline, pek keremli ve şerefli ashabına da olsun.

Şimdi kısaca derim ki:

Bu eser; Hadis-i Erbain'dir, Kırk Hadis'tir...

Hepsinden nübüvvet kokusu gelir. Mustafa buğusu tüter.

Bu Hadis-i Şerifler benim virdimdi.

Hepsini topladım, şerhettim. Ama bu şerhim, sofiye meşrebi üzerine oldu. Yani, Tasavvuf...

Başarı dileğimi, yüce Allah'a arz ederim.

1. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Merhameti olanlar... Bunlara Rahmân olan Allah merhamet eyler. Yerde olanlara merhamet ediniz ki, göktekiler de size merhamet edeler."

Manası ve tasavvufi yönden tefsiri:

Ey cüz'î ruh, sır ve ruhanî kuvvetler... Keder şüphesinden yana temiz olan, Rahmanî damga taşıyan rahmet feyzini saçınız. Kime bilir misiniz? Kendinize... Beşeriyet vasfinızın arzına.

Yani bu tabiî varlığınızın toprağına... Ve onları çağırınız, şer'î hükümlerin esasına uysunlar. Onlara muvafakat etsinler.

Tabiî sıfat taşıyan resmiyetler de manen muhalif davranmaya...

Bu işe böyle devam ediniz. Ta ki, feyyaz olan küllî ve ilahî ruhumuz, Sema mertebesinden yükseklik getire, rıfat vere. "Neyle bunları yapar?" derseniz, "Rabbanî varidat şimşeklerinin eseri ile, Rahmanî tecellilere ait nurların doğmaları ile..." deriz.

Bunlar yaptıklarınıza birer mükâfattır. Yani amellerinize. Ama yararlı amellerinize.

Nasıl ki Hak Teâlâ, Vehhab ismi hürmetine manalar feyzini ve rahmanî hikmetlerini önce ruha verdi, ruh da sırra, sır da kalbe, kalp de nefse, nefs de diğer duygulara ve onlar da cisme...

Netice: Her kim, şefkat ve merhamet vasıflarına bürünürse, Yüce Rabb'ın rahmetini kazanmış sayılır. Yavaş yavaş ondan gelen rahmet esintisi önce ruhunu sarar; sonra derece derece bütün dış yapısını kaplar.

Ama dış temiz olunca... Ama şer'î hükümler onda eksiksiz tatbik edilince. Aksi halde, gelmiş olsa dahi kaçar gider.

2. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah-ü Teâlâ Hazretleri her yüz yılın başında bu dini ikâme edecek birini baas eder."

Bu Hadis-i Şerifte üç mühim mana vardır: Kutbiyet, Müceddid makamı, Allah İsm-i Celâli.

İşbu üç mananın tefsirini aşağıdaki cümleler içinde bulacaksınız:

Kutup; Kutbiyet makamında tahakkuk edip oturabilmesi için, önce bir evvelki kutup ile arasında yüz senenin geçmesi lazım. Ta ki, ilâhî isimlerin küllisi onda tam tecelli edilebilsin. O isimlerin hemen hepsi, Hadis-i Şerifın metninde geçen Allah lafz-ı celâlinin tesiri altındadır. Burada bu kutbun meydana getirilmesine 'baas' (diriltme) deniyor. Bu da ancak Allah tarafından yapılır. Yani, yalnız bu yüce ismin tecellisi sonunda olur. Diğer isimler, bunun tevabiidir, buna bağlıdır. Kaldı ki, "Allah baas eder.." (Hac Suresi, Ayet-7) mealine aldığımız ayette de, baas işini bizzat Allah-ü Teâlâ yapmaktadır. Çünkü; Allah lafza-i Celâli, bütün isimleri câmidir.

Dikkat buyurulursa, "Rahman baas eder" denmiyor. Çünkü Rahman da Allah İsm-i Celâli'nin şumulündedir. Anla.. Bu bapta hidayet eden Allah' tır..

Netice: Her yüz sene başında bir müceddid gelir. Esasta değil teferruatta, önemsiz değil, önemli değişiklikler yapar. Asrın icabına göre bazı ahkâm çıkarır. Muannidlere (inatçılara) cevap verir. Açıklanması kendi zamanına kalan bazı meseleleri açıklar. İmam-ı Rabbanî gibi.

Bu vazifeyi yapan aynı zamanda bir kutuptur.

Bu yazımıza son verirken, Seyyid Şerif Cürcanî Hazretlerinin kutb' u tarifine de kısaca bir göz atalım. Diyor ki: "Kutb' a gavs da denir. Çünkü O, hacet sahiplerine aynı zamanda bir ilticâgâhtır. Bu öyle bir kimsedir ki bulunduğu zamanda Allah-ü Teâlâ' nın nazargâhıdır. Ve Allah-ü Teâlâ zatından ona en büyük mana tılsımını ihsan buyurmuştur. Bu manayı iyi anlamak için kendimizi ruhî bir safiyete devretmemiz gerekir.

Cenab-ı Hak feyzimizi artırsın.

3. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

“Salacağınız bir ip, sizi mutlaka Allah'a ulaştırır..."

Bu Hadis-i Şerife verilecek mana biraz uzun olacak. Şöyle ki:

Şehadet mertebesine geçen insanlık nurunun eli ile makul nazarı olan fikrî kuvvetinizin ipini saldığınz zaman mutaka taayyünat arzının isbatında Allah'a ulaşır ve O'nun mutlak şuhudunun ipi ile karışan ve O'nun boyası ile boyanan bu ipin ilgisi cüz'î olan süfliyat taayyünatı zımnındadır. Yani ulaşıp tutunacağı makam orasıdır.

Buna bir misal vermek gerekirse efkâr (fikirler) kuşlarını verebiliriz... Şöyle ki; efkâr kuşlarını, müşahede vasfına bürünmüş olarak ulvî ve nuranî âlemlerin evcine uçurduğunuz zaman elbette Mutlak Hakkı müşahede edersiniz... Ama, orada ve açıktan.

Sonra, bundan şu hakikati idrak etmiş olursunuz: süflî ve ulvî mertebelerde müşahede edilen varlık, ulvî mertebelerde müşahede edilen varlığın aynıdır. Sonra, keşif ve müşahede nuru ile şu hakikati de idrak edersiniz: Bütün bu ulvî/süflî mertebeler ancak aklî itibarlara göredir. Bir de vehmî nisbedere.. . Çünkü varlığın tümü o taayyün halinde olan mutlak vücuddur.

Bu taayyün hali ise iki şekilde olur:

Ulvî ve nuranî

Süflî ve zulmanî.

Düşün: O'ndan gayrı tek varlık yoktur... Abadan'dan öte bir karye (şehir) yoktur.

4. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Her kim Allah için olursa... Allah onun için olur."

Hadis-i Şerifin metin tercümesi, zahir açıdan yukarıdaki mealden ibarettir. Bunun manevi bir tercümesi vardır ki, onu özet olarak aşağıya alacağız.

Şöyle ki: Bir kul, benliğinden fenâ bulur, zamanını bir yana atar; varlığı, mevhum nefsine izafe etmekten geçerse, Hak Teâlâ ona kayıtsız şartsız tecelli eder.

Bir başka mânâ daha: Her kim fiiller, sıfat ve zat yönüyle fenâfillah mertebesine ererse, onun mazharında İsm-i Âzam zuhur eder -zat, sıfat ve esma, efal (fiiller) olarak-.

Bu manada bir şiir:

Fenaya er; sonra fena bul, sonra fena bul.

Bekaya er; sonra beka bul, sonra beka bul...

Hülâsa, fena hali mertebelerinin herbiri, beka makamına varmayı gerektirir.

Bir şiir daha:

Fenadan fenâ bul, arzun beka ise eğer,

Böylece, bu önemsiz şey, beka bulurmuş meğer...

5. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Yüceliğine yüce, mübarekliğine mübarek Allah, dünya semasına nüzul tecellisi eyler ve buyurur:

Yok mu tevbe eden?... Ki, onun tevbesini kabul edeyim.

-Hani duacı?... Ki, onun duasına icabet edeyim.

-Bağış talebinde bulunan yok mu?... Ki, onu da bağışlayayım"

Hadis-i Şerifin tercümesi, kısaca yukarıda arz edildiği gibidir. Ama onun bir manası var ki hiç de buna benzemez; iç açan... gönül ferahlatan... göz aydınlatan.

Aşağıdaki cümlelerde o manayı bulacaksınız:

Bilmelisin ... Yüce Allah'ın nüzulu bir başkadır. O'nun adına: Ruhanî... Nuranî... ve Manevî... denir. Sonra bu nüzul tecellisi, özellikle isimlerin hükümlerini, izlerini, yer ve sema boşluğu alanında zuhurlarını göstermekten ibarettir. Keza, cümle vadileri, alabildiğine, önden sona böylece doldurmaktır...

Unutmamalı ki, bütün bu zuhurlar, yani sema boşluğunda meydana gelen zuhurlar -ama ne olursa olsun, ister hakikat, hakikat babından tümden olsun, isterse gizli, saklı yaratılış yönü

ile incelikleri ve remizleri taşısın- hemen hepsi lafızlarla ve harflerle tahakkuk edip, bir gerçek olduğunu gösterir...

Bütün bu olanlar, ahadiyet makamından coşarak gelir. Öyle bir gizli gecede ki, ona "Ben gizli bir hazine idim..." mealine gelen Kudsî Hadisi ile işaret edilir..

Evet... Yüce Allah daima tecellisini ve zuhurunu meydana getirir. Ama vahidiyeti makamında. Ve öyle bir âlemde ki ona "Bilinmemi istedim... Halkı o sebeple yarattım" Kudsî Hadisi ile işaret edilmektedir.

Başta anlatılan ve mevzumuz olan Hadis-i Şerife tekrar dönelim. Özellikle, Allah-ü Teâlâ'nın o kelamı buyurma şekli üzerinde duracak, ondaki daha başka manaları da anlatacağız.

Şüphesiz, Allah-ü Teâlâ'nın kelamı bir beşer kelamına benzemez. "O halde nasıl?" diye soracaksınız. Bu sorunuzun cevabını aşağıda bulacaksınız.

Şöyle ki: Allah-ü Teâlâ, ezelî ve ebedî bir kelamla konuşmaktadır. Ama şekilsiz. Harfin ve sesin verdiği şekilden yana münezzeh... Ne bir semt var, ne de bir zarf.

Şimdi yukarıdaki cümleleri biraz şerh edelim:

Allah-ü Teâlâ, "Yok mu tevbe eden?..." buyurdu. Anlatılmak istenen mana şudur: "Nefsi makamında iken ve onun sıfatlarını takınmış iken tabiatın gereği olan aykınlıkları bırakıp şer'î uyarlığa dönen yok mu?... Evet böyle biri yok mu ki “Tevbesini kabul edeyim?..."

Bu cümlede ise şu mana anlatılır: "Evet... hani o kimse ki nefsinin tabiî aykırılıklarını bırakıp şer'î uyarlığa döner. Ve onun böyle yapmasının bir sonucu olarak Ben de ilahî isimlerin nurları tecellisi yolu ile ona döneyim... Lahutî sıfatlarla ona yöneleyim."

Şimdi ikinci cümleye geçiyoruz.

Burada Allah-ü Teâlâ, şöyle buyurdu: "Hani duacı?..." Bunda aranacak mana şudur: "Nerede o talip? Ama, rahmet feyzime hak kazanan talip; bir de şefat fazlıma hak kazanan..." Ama bu talep ve hak kazanmak kalp ve onun sıfatları makamında olacak... "Evet... hani böyle bir talip ve böyle bir duacı?... ki, onun duasına icabet edeyim."

Bunda anlatılmak istenen mana da şudur: "İsimlere has tecelli aydınlığı ile onu aydınlatayım... Sıfat inişlerinin şimşekleri ile ona gürleyeyim ve onun sonradan olma ve yaratılma sıfatlarını ifna edeyim."

Bu sıfatlar, Hakka has hakikî sıfatların beka yüzüne ârız olmuşlardır.

Şimdi de üçüncü cümlenin açıklamasına geçelim. Allah-ü Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Bağış talebinde bulunan yok mu?" Bunun manası şöyle anlatılabilir:

Bilhassa ruh ve sır makamında, örtülmeyi ve kapanmayı, gizlenip saklanmayı isteyen yok mu?

-Evet... Böyle bir talebi olan yok mu ki, kibriya örtümle örteyim... Azamet izarımla onu saklayayım?

-Evet... Bütün bunları zatî isimlerimden gelen tecellilerle yapayım.

-Böylece onu izafet yolu ile gelen zamandan ve izafet yolu ile kendisinde bulunan benlikten alıp kurtarayım.

-Bütün bunlardan sonradır ki o, Hakikî varlığımdan bir varlık âleminde tahakkuk eder

Yine bundan sonradır ki o, örtülmüş olur,

Yani; Benimle... isimlerimle... sıfatlarımla... fiillerimle. Özellikle taayyün içliğinden ve onun üzerine geçen takyid kaftanından.

Anlatılan örtünme hallerinin yerleri ve belli makamları vardır:

"Fiillerimle..." denirken, bu durum nefs makamı ile sıfatlarında olmaktadır.

"İsimlerimle..." denirken, kalp ve sıfatlarında hasıl olacak setr işine işaret edilir.

"Sıfatlarımla..." denirken, ise ruh ve onun ahkâmının kapanacağına işaret edilir,

"Benimle..." denirken ise şüphesiz zata geçilir. Bunun kapadığı yerler ise, sır ve ondan hasıl olan diğer esrardır. Şimdi işin sonuna geliyoruz. Bütün bu işlerden sonra olacakları O'ndan duymaya çalışacağız...

Yüce Allah bize şu manayı anlatmak istiyor: "Ve sen baki kalırsın... Ama sensiz olarak. Ve... Sen Ben olursun. Sonra... Ben sen olurum. Sen dahi Bensin."

Hasılı her şey O'nda ve O olur.

Yukarıdan beri anlatılan manaların tümüne şu Ayeti Kerime ile işaret edildi:

"Gerçekten ben çok çok bağışlayanım. Ama tevbe edeni... İman edip yarar iş yapanı." (Tâ-Hâ Suresi, Ayet-82) Bu manalardan Allah-ü Teâlâ'ya kavuşmayı anla. Ve bereket bul.

6. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"O mümin ki insanlar arasına girer ve onların eziyetlerine sabreder: bu, o müminden hayırlıdır ki, insanlar arasına giremez ve eziyetlerine sabredemez..."

Bu Hadis-i Şerifte özel olarak İnsan-ı Kâmil'e işaret edilir. Belirtilen mana özetle şudur:

"Tam ve kâmil insanın manaya talib olan müslümanlar arasına girmesi, yalnız kalıp onlara karışmamasından hayırlıdır."

Halk arasına karışmamak, daha ziyade, meczub vasfına haiz saliklere has bir haldir. Ama bu meczub salik de, kendisinden hiç bir şey hasıl olmayan salikten hayırlıdır. Yine, kendisinde hiç bir zuhurat olmayan meczubdan fazilet itibarı ile daha değerlidir.

7. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Şayet Hakkı tam manası ile bilseydiniz su üzerinde yürürdünüz, dağlar sizinle kayardı..."

Bu Hadis-i Şerifte özellikle fena bulma haline işaret edilmektedir. Anlatılmak istenen mana kısaca şudur:

"Eğer Hakkın varlığında fani olup, O'nunla beka bulsaydınız, elbette herşeye karşı bir tasarruf sahibi olurdunuz... Özellikle icad ve yok etme babında. Ama her iki ülkede. Âfakta ve enfüste..." Yani, hem batınî alemde, hem de zahirî alemde.

8. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hemen herkes dünyadan susuz çıkar. Ancak 'Rahman, Rahim Allah adı ile' diyenler hariç."

Burada, Yüce Hakk'ın İlahî ismi ile kaim olmaya işaret edilmektedir. Böyle bir hale eren sonunda Hakk'ın bir halifesi olmuş olur. Hem de bütün sıfatlarda... Hatta, Halikiyet, Razıkiyet ve Kadiriyet sıfatlarında da.

Şimdi, bu Hadis-i Şerifın biraz şerhini yapalım ve burada bize anlatılmak istenen mana üzerine biraz söz edelim: Her noksan olan, kemal derecesine yönelmek zorundadır. Ta ki O'nu bile. Şayet O'nu bilmiyorsa hakikî kemali bulamaz. Meğer ki bütün esma ve sıfatlarla tahakkuk etmiş ola. Ama hem celâl tarafındaki sıfatları ile hem de cemâl tarafındaki sıfatları ile.

9. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz Allah-ü Teâlâ'dan hikaye yolu ile şöyle anlatıyor:

"Eğer Âdemoğlunun iki dere dolusu altını olsa üçüncüsünü arzular... Âdemoğlunun boşluğunu ancak toprak doldurur."

Manasından anlaşıldığı gibi bu Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Bu Hadis-i Şerifin şerhini yapmak istediğimiz zaman şöyle diyebiliriz:

"Bir kalp için iki vadi olsa... İş bu iki vadi, ruhun ve nefsin vadileridir. Ve bunlar ledünnî ilimlerin altını ile dolsa, mutlaka üçüncü bir vadinin de dolmasını ister. Çünkü onun istidadı vardır. Özellikle ilahî feyzi kabul etme babında; bir de... evet bir de feyiz veren zatta hakikati bulması babında; bir de... evet bir de verilen feyizle hakikate kavuşmak üzerine." Burada bilhassa, Âdemoğlunun gözünü dolduran şeyin toprak olarak anlatılmasından murad, zül

haline varan bir fena halini bulmaktır. Özellikle burada fani bir varlığın izzet burcundan zillet enginine düşmesine işaret vardır. Buraya kadar anlatılan manaları şu Ayeti Kerime' nin özlü manasına bağlamak icab eder: "Mirası, helal haram demeyip alabildiğinize yersiniz. Malı da pek çok seversiniz." (Fecr Suresi, Ayet 19-20)

10. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah-ü Teâlâ bir kulu severse, onu çeşitli denemelere tâbi tutar."

Yani iptilaya uğratır. Kul o iptilalara sabrettiği takdirde ona üstünlük vererek sever. Şayet şükür yoluna girerse bu sefer onu zatına seçer.

Bu Hadis-i Şerifle anlatılması istenen mana şudur:

Allah-ü Teâlâ bir kulu severse onu fena hali denemelerine sokar. Bundan sonra, fenadan da fena haline geçirir. Daha sonra fena halini de kaldırır beka makamına vardırır. İş bu manaya şu Ayet-i Kerime ile işaret edilmektedir: "Allah-ü Teâlâ, müminlerin mallarını ve canlarını satın aldı... Ki onlara cennet vardır." (Tevbe Suresi, Ayet-111)

11. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Su hacmi iki kulleyi (büyük küpü) aşınca artık pislik taşımaz..."

Bu Hadis-i Şerife şöyle bir mana verebiliriz: "Bir irfan sahibi, zata has olan şehadet makamına yerleşirse, gerek esma gerekse sıfatların müşahedesi ona perde olamaz."

Allah-ü Teâlâ bu manayı bize şöyle anlatır:

"Onlar kötülüğü iyilikle savarlar." (Ra'd Suresi, Ayet-22) Yani yapılan iyilikle kir darlığını def ederler. En iyi bilen ve en iyi hükmü veren Allah-ü Teâlâ'dır.

12. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah-ü Teâlâ Âdemi kendi sureti üzerine yarattı."

Bu Hadis-i Şerife verilecek mana şudur: "Allah-ü Teâlâ Adem'i, yani insan suretini zatına bir ayna kıldı. Sıfatlarına da mazhar, fiillerine de tecelligah... Ta ki onda zuhura gele,"

Bütün bu manalara tüm olarak şu Ayet-i Kerime işaret eder: "Vaktaki, Rabb'ın meleklere 'Ben, yeryüzünde bir halife yaratacağım...' dedi..." (Bakara Suresi, Ayet-30) Azim olan Allah daima doğruyu anlatır, söyler.

13. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabbından naklen şöyle anlatıyor:

"İhlas sırrımdan bir sırdır. Onu kullarımdan sevdiğimin kalbine bir vedia olarak bıraktım..."

Bu Kudsî Hadis-i Şerife şu şekilde bir mana vermek mümkündür: "İhlas varlık sırrımdan bir sırdır. Ama bu taayyünatla kapalı olan varlığımın sırrından. Sevdiğimin kalbinde onunla tecelli ederim. Ve onu varlığımda fani kılarım. O kadar ki benden başkası onu bilemez, onun haline muttali olamaz... Hatta bunu kendisi de bilemez." Yani, ihlas sahibi... Çünkü o, ihlasta o kadar ileri gitmiştir ki ihlasını da unutmuştur.

Hatta kendisi ile ihlasa geçilen şeye nisbet edilen ihlastan yana da fena halini bulmuştur... Ve o, Mutlak Hakk'ın müşahedesine o kadar geçmiştir ki vahdetten de kesretten de olmuştur... Çok çok ötelere varmıştır.

En iyi bilen Allah-ü Teâlâ'dır.

14. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

-O kimse ki kazama rıza göstermez, belama sabretmez, nimetlerime de şükretmez, artık varsın Benden başka bir Rabb arasın..."

Görüldüğü gibi bu da Kudsî bir Hadis-i Şerif'tir. Bunun manasını anlatmaya şu yoldan girebiliriz:

"Mutlak Rububiyyetim, nimetlerin ve belaların bir arada bulunmasını icab ettirir. Ta ki zıt isimleri ve birbirine benzeyen sıfatların rağmına Zatım tam kemali ile zuhura gelsin. Durum böyle olunca her kim zıtlara razı olursa Zatıma nail olur, Ben de onun Rabbı olurum. ...Ve her kim ki onlara razı olmaz, Ben onun Rabbı değilim. Sebebine gelince, o, bir vasfa bağlı kalmakta, diğerini de atmaktadır. Bir hükme tabi olmakta, diğerini de kabul etmemektedir. Halbuki Ben bütün vasıflara câmi bulunmaktayım. Bütün incelikleri ile cümle hükümlere

müştemil bulunmaktayım... Hatta çeşitli yaratılışlara da. Çünkü, Zatım bütün açık hakikatleri ihata etmektedir."

Bu manayı şu Ayet-i Kerime gayet açık bir şekilde anlatır: “Evvel O'dur; Ahir O'dur; Zahir O'dur..." (Hadid Suresi, Ayet-3)

Yüce Allah'ın kelamı daima sadâkat damgasını taşır.

15. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz Allah-ü Teâlâ'dan naklen anlatıyor;

"Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Ey Ademoğlu, hasta oldum; ziyaretime gelmedin.

Âdemoğlu sordu:

-Ya Rabbi, Sen âlemlerin Rabbisin... Seni nasıl ziyaret edeyim?

Allah-ü Teâlâ buyurdu:

-Bilmiyor musun? Falan kulum hasta oldu... Ama sen onu ziyaret etmedin. Eğer onu ziyaret etseydin Beni yanında bulacaktın...

Allah-ü Teâlâ devamla buyurdu:

-Ey Ademoğlu, senden yemekle doyurulmamı istedim, ama sen Beni doyurmadın.

Âdemoğlu sordu:

-Ya Rabbi, seni yemekle nasıl doyurayım? Sen âlemlerin Rabbisin.

Allah-ü Teâlâ anlattı:

-Falan kulum senden yemek istedi. Ama ona yedirmedin. Bilemedin mi? Ona yedirseydin beni yanında bulacaktın.

Allah-ü Teâlâ devamla buyurdu:

-Ey Ademoğlu, senden su istedim, ama vermedin.

Âdemoğlu sordu:

-Ya Rabbi sana nasıl su vereyim?. Sen âlemlerin Rabbisin.

Allah-ü Teâlâ anlattı:

-Falan kulum senden su istedi, vermedin. Ona su verseydin Beni yanında bulacaktın... Bunu da mı anlayamadın?"

Bu da Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Mana kapısını şu şekilde aralayabiliriz:

"Ey Âdemoğlu..." şeklinde yapılan hitap rûhadır. Bu ruh ise kalptir. Bilhassa nefsanî perde ile perdelenen kalp. Bu kalbe şöyle hitab edilmektedir:

"Ben, belli bir zuhur yerine tecelli ettim. Zuhura geldim orada. Yine belli bir taayyünde de aynı şekilde tecelli ettim; zuhur eyledim. Fakat, bu has zuhurla perdelendim, gizlendim...Özellikle mutlak hakikatimi müşahade edilmeden yana sakladım. Belli bir şekle

girmekten ve bir kayda sığmaktan yana kendimi kapadım. Bütün bu işler, bu belli taayyünün özünde oldu. Gel gör ki sen bu taayyünü bilmedin. Ki O mutlak hakikatimin aynıdır.

Burada "Ya Rabbi, sen âlemlerin Rabbisın, Seni nasıl ziyaret edeyim?" cümlesi bir başka mana taşır. Onu da burada anlatmak icab eder. Şu demektir:

"Belli bir surette Seni nasıl müşahede edebilirim? Bilhassa, keyfıyeti ve şekli olan bir şeyde... Halbuki Sen bu gözle görülen âlemlerin suretine inhisar etmekten ve belli bir şekil almaktan yana münezzehsin."

"Bilmiyor musun?..." kelimeleri ile başlayan cümleye verilecek mana ise şu şekilde olur:

"Sen şöyle bir marifete sahib olmadın mı ki, mutlak varlığım her taayünde, yani göze gelen her belli şeyde vardır. Sonra taayyün halini her mutlak olan mana taşır. Halbuki sen, anlatıldığı gibi, kendinde bir irfana sahip olmadın. Sonra bilmedin ki, o hasta kulun hakikati Hakikatimin aynıdır. Zira onda zahir olan Benim."

Bu zuhurun belli bir mana şekli şöyle olabilir: İsmin isim verilene nisbeti gibi ki, bu, o hasta kulun `Hakikatime' nisbeti babında bir misaldir, benzetmedir. Kaldı ki, isim, müsemmaya göre ayrı değil, aynıdır.

Yukarıdaki açıklama nazara alınarak, "Bilmiyor musun?" şeklinde gelen cümlenin devamı olan "Eğer onu ziyaret etseydin Beni yanında bulacaktın..." cümlesine de bir başka mana vermek icab eder:

"Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, anlayamadın ki Mutlak Varlığım onun izafı varlığında seyrini tamamlamaktadır. Onu zuhura getirmektedir."

Yukarıda anlatılan manaların tümüne şu Ayeti Kerime işaret etmektedir:

"O küfredenlerin amelleri ise çöldeki serab gibidir ki susuz onu su zanneder." (Nur Suresi, Ayet-39) Mevzumuz olan Hadis-i Şerifın hepsini burada açıklayamadık. Ama kendisi ile bir kıyas yapılacak kadarını açıkladık. Kaldı ki bir kıyas usulü de vardır. Kalanı da buna göre kıyas eyle.

16. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabbından naklen anlatıyor:

"İsmi aziz ve celil olan Yüce Allah şöyle buyurdu: -Kulum bana kavuşmayı severse, Ben de ona kavuşmayı severim... Ama Bana kavuşmayı sevmeyince Ben de ona kavuşmayı sevmem."

Bu Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Şimdi manasına geçelim.

Bilesin ki, yolculuk iki şekilde olmaktadır:

Bu büyük alemdeki yolculuk, enfüsî olan küçük alemdeki yolculuk.

Büyük alemde yapılacak yolculuk için binek hayvanına, ya da başka bir vasıtaya ihtiyaç vardır. Keza enfüsî olan küçük alemde de binek hayvanına, ya da bir başka vasıtaya ihtiyaç vardır. Ne var ki küçük alemdeki vasıta ancak zâti muhabbetten ibarettir. Ama, sıfatlara ve fiillere ait muhabbetten değil. Yalnız zata muhabbet...

Bu manaya "Kulum severse..." cümlesi işaret etmektedir. Yani "Kul bana kavuşmayı, hakikî müşahedemi severse..." demektir. Bu durum, yani hakikî müşahedem onun izafî ve mecazî varlığından sıyrılmasına bağlıdır. Bundan sonradır ki muhabbet Burak' ına biner... Şevk kamçısını alır... Aşk vadisine geçer... Böylece nice sırlar mesafeyi kateder... Ve parlak bir menzile varır ki bu, fena halidir. Bu fani varlığın erimesidir, bitmesidir...

İşte o kul bu hali bulduktan sonradır ki Allah-ü Teâlâ onunla karşılaşmayı sever. Zât, hakikî mevcudiyeti ile ona tecelli eder... Bu tecelli, fena haline geçtikten sonra onun beka makamını bulmasıdır. Bu makam onun fena haline geçmesine bir mükafat olarak yapılır.

Hadis-i Şerifin, anlatılan kısmın zıddı olan ikinci kısmına gelince, onu da şu şekilde anlatmak mümkündür:

"Kul hayvâni arzularına dalıp helake gitmesi sebebi ile Bana kavuşmayı istemezse Ben de ona kavuşmayı istemem." Yani tecelli etmemekle... Bilhassa, zâti bir tecelli etmemekle... Böylece o, tabiî olan şehvet deryasına batar gider... hayvaniyet unsuru vadisinde helak olur.

Bu Kudsî Hadis için bir başka açıdan şöyle bir şerh yapmak icab eder. Şu mana anlatılmak istenmiştir:

"Kâmil ve kullukta tahakkuk eden bir kul, zatımın, sıfatımın ve fiillerimin müşahedesini isterse, sıfatımın fenası zımnında, zatımı müşahede ile onu severim... Zatımın, sıfatımın ve fiillerimin bekası ile de onu severim. Şayet o istemezse Ben de istemem." Ama, bu istememek tard ve yukarıda anlatılan mananın aksi olarak tecelli eder.

Sonucu bir iki cümle ile bağlayalım. Şöyle ki:

Şayet bir kul, özünde hayır bulursa Allah'a hamd etsin. Şayet şer bulduysa, o zaman da yalnız nefsini ayıplasın. Sebebine gelince, bütün bu haller, Allah-ü Teâlâ'nın o kulunu sevmesi ya da sevmemesi babında birer delildir, işarettir, alâmettir.

En iyi bilen, en iyi hükmü veren Allah'dır.

17. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabbından naklen anlatıyor:

“Allah-ü Teâlâ, şöyle buyurdu:

-Ben; uğrumda kalpleri kırık olanların yanındayım..."

Görüldüğü gibi bu da bir Kudsî Hadis-i Şeriftir. Manasına gelince, şöyle demek icab eder:

"Bizzat Ben, esma ve sıfatla, zatından, sıfatından ve efalinden geçip fena haline yıkılıp gelene tecelli edenim. Böylece, onun beka makamında tahakkuk edebilmesi için bir gözetici müşahid olurum. Bir bakıma onun kefili olurum... Çünkü o fena haline geçmiştir. Fena haline geçen ise her şeyi bir yana atar, dağınık olur, toparlanamaz. Beka makamına çıkamaz, fena denizinde boğulur... Orada helak olur. O kadar ki, istidadının zafiyeti icabı, sahile de dönemez... Meczublar sınıfına girer. Bir türlü beka makamına çıkamaz."

Şimdi, "Uğrumda" kelimesini biraz açalım. Bu, "Bende beka bulmak..." manasına alınmalıdır. Sebebine gelince, bizzat fena, aranan birşey değildir. Esasen matlub olan beka makamıdır...

Ne var ki, tahakkuk bunda olamaz. "O" olmadan imkansızdır.

Bir irfan sahibi, bu manaya, şu şiiri ile işaret eder:

Bir köşe vuslat köşesi olamaz heyhat;

Sadık dahi olsan... ki sende varsa hayat.

18. Hadis-i Şerif: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabbından naklen anlatıyor:

"Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:

- Kıyamet günü Ben şu üç zümrenin hasmıyım:

Bir kimse ki: Kendisine ihsan ettim, ama o zulmetti... Bir kimse ki: Bir hürü sattı, parasını da yedi... Bir kimse ki: İşçi tuttu. Ondan istifade etti. Ama ücretini ödemedi."

Bu da Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Manasını aşağıdaki şekilde anlatabiliriz. Şöyle buyurulmaktadır:

"Bir kimse ki, kendisine ihsan ettim ama o zulmetti." Bu cümlenin mana derinliğinde şu cümleler saklıdır: "Ben ona varlık verdim. Ta ki Varlığımın mazharı, yani Zuhur yeri ola. Fakat o, Benim belli sebep için verdiğim varlığı kendisine mal etti. İddiası bu yolda oldu... Tıpkı Firavun'un "Ben sizin Yüce Rabbınızım..." (Nâziat Suresi, Ayet-24) dediği gibi...

"Bir kimse ki hürü sattı, parasını da yedi..." Bu da şu manayadır:

Bir kimse vardır; kalb nurunu nefsin zulmetinden kurtardı. Çeşitli taatle meşgul oldu. Yüce makamlara çıktı ve üstün mertebelere erdi. Sonra gerisin geri döndü. Şöyle ki: Kalbin nurundan çıktı. Nefsin karanlık yuvasına, onun yoluna girdi. İşbu mana, şu Ayet-i Kerime ile anlatılır: "Onlar ki kâfır oldular; dostları putlardır. Onları nurdan zulmete geçirir. Bunlar cehennem ehlidir. Orada sonuna kadar kalacaklardır." (Bakara Suresi, Ayet-257)

Anlatılan halin sonundadır ki, o, amellerine aldandı. Şehvet afetlerinin iptilâsına uğradı. Mal ve şöhret sıkıntısına çarpıldı.

İşbu hal üzerinedir ki: Nefsin hür başı hürlüğünü yitirir; boynuna yersiz istekler zinciri geçer, bağlanır. İşte bundan sonradır ki: Nefsin hürriyetini, görsünler ve işitsinler pahasına satmış olur...

Bu kudsî mana taşıyan Hadis-i Şerifın bir başka yönden şerhini yapmak gerekecek. Allah-ü Teâlâ adeta şöyle buyuruyor: "Bir kimse ki Mutlak Varlığı müşahede etmeden varlıkta bir yer iddiasında bulunur... Nefs de görsünler işitsinler dileği ve isteği ile kabarır... Zühde karşı bir arzu duyup, vera haline sahip olarak, taattan da, yine nefsin yersiz istekleri için bir yardım payı çıkarırsa... Ve nefse ancak hakettiği kadarını vermezse... Evet Ben, böyle olan bir kimsenin herşeyin ayrıldığı ceza günü geldiği vakit hasmı olurum."

En iyi bilen Allah-ü Teâlâ'dır.

19. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Herkim Benim veli kuluma düşman olursa bana harb açmış olur."

Bilesin ki, İlahî isimlerden herbirine karşı düşen benzerleri vardır. Kahhar ve Latif isimleri gibi... İsimlerin durumu böyle olduğu gibi, o isimlere mazhar olanların durumu da budur. Meselâ evliya ile onların zıtları olan adamlar, düşmanlar...

Velîler, Cemâl, Lâtif, Lütuf ve Yemin (sağ) isimlerinin mazharlarıdır. Düşmanlar ise Celâl, Kahhar ve Şimal (sol) isimlerin mazharlarıdır. Ayrıca her iki kelime arasında da zıtlık ve düşmanlık vardır.

Şimdi, "Bana, harb açmış olur" cümlesi üzerinde duralım. Bu, şu demektir:

"O, nefsini Bana karşı kaldırdı..." Halbuki o batıldır, Ben ise Hak. Şüphesiz Hak batıldan daha güçlüdür.

Bu yol da delil olan manalar anlatır: Cemâl tecellisi, daima Celâle galip gelir...

Şimdi bir başka açıdan bu Hadis-i Şerifın şerhini yapalım. Burada, Allahü Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu anlatabiliriz: "Her kim benim velî kuluma düşmanlık ederse Bana Celâl tecellisi yoluyla karşı durmuş olur. Bana gelince ona hem Celâl hem de Cemâl tecellisi ile karşı çıkarım.Ve bilindiği gibi bu şekildeki bir tecelli onu ezer."

Bu mana şu Kudsî Hadisten de anlaşılır: "Rahmetim gazabımı geçti..."

Kaldı ki bu mana şu âyet-i kerime'nin özüne de uygundur: "Onlardan intikam aldık... Denizde boğduk. Çünkü, onlar âyetlerimizi yalan saydılar." (A'râf Suresi, Ayet-136)

Burada ayetlerden murad Allah'ın velî kullarıdır.

20. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Ben kulumun zannına göreyim... O halde, Benim için hayır zannında bulunsun. Ve Ben, Beni andığı zaman kulumun yanındayım."

Bu da Kudsî bir Hadis-i Şeriftir.

Bilesin ki, Yüce Hakk' ın her şeyde bir zuhuru vardır. Bu, has bir zuhurdur ki o zuhura mahal olan şeyin istidadına göre şekil alır. Şundan ki: Tecelli, kendisinde tecelli vâki olanın durumuna göre olmaktadır...

Zuhur da aynı şekilde Hakk' ın mazharlarından bir mazhardır. Ve tecelli, mazharın durumuna göre olmaktadır. Durum böyle olunca, kendisinde bir şey zuhura gelecek olan korkulu bir kimse ise, onda meydana gelecek şey korku sûretinde gelir. Şayet kendisinde bir şey zuhura gelecek olan ümidli bir kimse ise, onda muhabbet zuhur eder. Hâsıl-ı kelâm, yukarıda anlatılan kıyas yapılarak: Aşklı ise aşk zuhura gelir... İşbu anlatılan mânâ, Cüneyd-i Bağdadî Hazretleri' nin şu cümlesinde saklıdır: "Suyun rengi kabının rengidir."

Yukarıda anlatılan cümlelerden de anlaşılacağı üzere, O, her bilginin aynıdır. Her sanılanın aynıdır. Her anlaşılanın aynıdır. Hatta her ilmin, her zannın, her fehmin aynıdır. Ve O ancak itikat edenin itikadına göre zuhur eder. Her şey onun tecelli suretleridir. Zuhuratının çeşitleridir. Zâtının tecelligâhıdır. Esmasının ve sıfatlarının aynalarıdır. Ve O her itikad sahibinin ve itikad edilen şeyin de aynıdır.

Buraya kadar anlatılanlar: "Ben kulumun zannına göreyim. O halde benim için hayır zannında bulunsun" cümlesinin bir açıklaması idi. Diğer kısmın açıklamasını aşağıda bulacaksınız.

"Ve Ben, Beni andığı zaman kulumun yanındayım..." buyuruldu. Bunun manası, şu şekilde açılabilir:

"Ben kulumla, Beni zikri şekli ile olurum. Şayet o, Celâl isimleri yönünden zikrini yaparsa ona Celâl isimleri yolu ile tecelli ederim. Şayet o, Cemâl isimleri yolundan zikrini yaparsa ona Cemâl isimleri yolundan tecelli ederim."

Bu Hadis-i Şerife bir şerh yapmak daha icab edecek. Bu manaya göre şöyle buyrulur:

"Ben tâyin edilen her şeyde belli bir varlığım. Fark ve kesret şehâdetgâhında, Beni müşahede eden 'zancı'ları kemâle erdiririm. Sonra, Benimle oluşu yönünden onunla olurum."

İşbu mana şu âyet-i kerimenin derin manasında saklıdır: "De ki, herkes kabiliyetine göre amel eder..." (İsrâ Suresi, Ayet-84)

[Tevhid üç derecede anlatılır:

Delil ile Allah 'ın varlığına dair hüküm; ilmî yoldan Allah' ın birliğini bilmek; irfan sahibinin kalbinde ilahî rüyetin galip gelmesi. Öyle ki artık onda başkasını görecek hal kalmaz.

Bunlardan birincisi, her iman sahibi içindir. İkincisi âlimlerin tevhididir. Üçüncüsü, irfân sahiplerinin tevhididir.]

21. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

-'Tam ihlâsla Allah 'tan başka ilâh yoktur' şehadetini yapanlar olmasaydı, Cehennemi dünya ehline musallat ederdim. Eğer bana ibadet edenler olmasaydı Bana âsi gelenlere bir anlık dahi mühlet vermezdim."

Bilesin ki, her kâmil kişinin şehadeti, yada her kâmil kişinin ibadeti umumi bir manada kâim olur. Yani tek tek herkese şamil olur. Zira herşeyde vücud birdir. Böyle bir Vahdaniyet şehadeti ise tard ve uzaklık ateşinin dünya ehline gelmesini önler. Sebebine gelince, Vahdaniyet şehadetinin nuru bütün bu görünenlerde bulunan mutlak varlıkta geçerlidir. Ve bütün taayyünatın onda nasibi vardır. Yani bu mukayyed şehadetin nurundan.

Buradaki mukayyed şehadet, mukayyeci olarak taayyün eden varlıkla ilgilidir.

İşte her kâmil zâtın ibadetini yukarıda anlatılan mana çeşidinden görmek gerekir. Bu manaya işaret olarak Resulüllah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu: "Yeryüzünde `Allah Allah...' diyen bâki kaldıkça kıyamet kopmaz." Bu Hadis-i Şerifte Kutb' a ve mutlak varlığı bilen Gavs' a işaret edilmektedir. Zira her taayyün halini alan varlıkta taayyün eden O' dur. Sonra her şehadette şehadet eden yine O' dur. Her ibadette ibadet eden yine O' dur.

Şimdi bu Hadis-i Şerifın esas manası üzerinde duralım. Allah-ü Teâlâ adeta şöyle buyurmaktadır:

"Mutlak varlıkla tahakkuk eden İnsan-ı Kâmil olmasaydı -ki bu İnsan-ı Kâmil yeryüzünde Allah'ın bir halifesidir, cem ve icmal yönünden hakikî şehadettir- dünya ehline tecelli ederdim."

Burada dünya ehlinden murad, emmare nefis ile hilekâr hevâdır. Bir de kandırıcı beşerî ve tabiî kuvvetlere işaret edilmektedir. Bu tecelli ise kahır ve gazap cehennemi suretinde olabilir. "Böylece onları tamamen öldürürdüm, yok ederdim."

Yukarıda anlatıldığı gibi, "bilhassa tefrik (ayırma) ve tafsil (toplama) yönünden hakikî kulluğu bilen Kâmil İnsan olmasaydı nefis ve heva yönünden bana âsi geleni bırakmazdım."

Yukarıda anlatılan manalara şu Âyet-i Kerimeler de ayrıca işaret etmektedir:

"Eğer Allah insanların bir kısmı ile diğer bir kısmını def etmeseydi, yeryüzü bozulurdu." (Bakara Suresi, Ayet-251)

"Ve eğer Allah insanları yaptıkları hatalara göre hesaba çekecek olsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı varlık kalmazdı." (Fâtır Suresi, Ayet-45)

22. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

Ey Âdemoğlu, seni Kendim için yarattım. Eşyayı da senin için yarattım. O halde Kendim için yarattığımı, senin için yarattığımın ayarına düşürme."

Görüldüğü gibi bu Hadis-i Şerif de Kudsîdir. Burada adeta şöyle buyurulmaktadır:

"Sen, bütün isim ve sıfadatları, ahkâm (hükümleri) ve âsârı (eserleri) şümulüne alan küllî hakikatımın bir mazharısın. Bu âlem ise baştan sona Senin varlığının ayrıntılarıdır. Ve hakikatına ait olan hakikatlerin mazharlarıdır. Bu büyük âlemde Senin misalin, ruha nisbetle

cesed gibidir. Sen ruhsun; bu âlem de cesedindir, bedenindir. Bu âlemden gaye Sensin... bir de toplayıcı hakikatın."

Cesedden maksat tedbir sahibi ruhtur. Durum böyle olunca, "ruhun nurlarını kendi beşerî varlığının perdeleri ile örtme."

Şu da bir gerçektir ki, her zuhur yerindeki tecelli, ilahî nurun tecelli sergisinden aldığı nasib kadardır. Bu bir birlik, vahdet tecellisidir ki, ruhun ve sırrın mazharında olur. Bu ruhu, kalb olarak ele almalıyız ve onu tecelli kabulünde daha kemalli görmeliyiz. Yani cisme ve bedene olan tecelliden. Çünkü bunların şümulünde zulmet de vardır.

23. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Bir kimse Beni kendi kendine anarsa, Ben de onu zâtımda anarım...

Yine bir kimse Beni bir cemaat içinde anarsa, Ben de onu o cemaatten daha hayırlı bir cemaat içinde anarım"

Bu da, kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Bir manaya göre burada şu âyet-i kerime'ye işaret edilmektedir:

"Her insanın takdir olunan amelini boynuna astık..." (İsrâ Suresi, Ayet-13)

Bu Hadis-i Şerifın manası üzerinde biraz duralım. Âdeta şöyle buyurulmaktadır:

"Bir kimse, Beni kendi kendine anarsa..." yani, vahdet cihetinden girip, bilhassa zâtta, sıfatta ve fiillerde fenâ halini bulur ve zikrini yaparsa, "Ben de onu mutlak bir vahdet içinde zikrederim."

Ama "Bir kimse Beni bir cemaat içinde zikrederse..." yani, kesret ve tefrika cihetine giderek -yani zahirî ve batınî kuvvetlerle zikrimi yaparsa- "Ben de onu isimlerimin çokluğu ile anarım. Kaldı ki onun Beni zikri, Benim onu zikretmem sayılır..."

Bu mana Hakikî Vahdet yönünden gelir...

24. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

- Ey Ademoğlu, senin için yaptığım taksime râzı olursan kalbini ve bedenini rahata kavuştururum... Sevimli bir kul olmakla kısmetin sana gelir. Şayet senin için yaptığım taksime râzı olmazsan, dünyayı sana musallat ederim... Ve sen bir vahşet içinde, yabanda tepinip

durursun. Sonra, İzzetim ve Celâlim hakkı için o dünyalıktan ancak kısmet ettiğime nail olursun...Sen de bir kötü kul olaraktan."

Anlaşıldığı gibi bu da Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Özünde, şu âyeti kerimenin manasına işaret vardır:

"Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan..." (Mâide Suresi, Ayet-119)

Şimdi, bu Hadis-i Şerife verilecek mana üzerinde duralım. Anlatılmak istenen mana özet olarak şudur:

"Âdemoğlu, ezellerin ilk deminde, onun zâti ve fikrî haline ve istidadına uyan bir şekilde verdiğime razı olsaydı, kendisine nasib olmayanı aramak zahmetinden onu alırdım." Çünkü tecelli, tecelli sahibine ait takdirle olur. Bunun dışına çıkılamaz. Artma veya eksilme olmaz. Bu durumda o, kader sırrını, istidad kitabının hakikat sayfasında müşahede ve mütalaa eden bir kuldur.

25. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Ben gizli bir hazine idim, bilinemi istedim. Halkı yarattım, nimetlerimi onlara sevdirdim. Böylece Beni bildiler."

Bu Hadis-i Şerif de Kudsîdir. Burada belirtilen istek, zâti bir istektir. Bu zâta Ahadiyet ismi verilir ki, bütün esma ve sıfatların hakikatını özünde toplar.

Bütün bunlara "Gizli hazine..." tâbiri kullanıldı. Hepsi de kemâl derecesindedir, noksanı yoktur. Bu aynı zamanda Hakk' ın zâtına has bir kemâldir. Bu zâti kemâlin ise bütün esma ve sıfatların kemâl derecesindeki durumları ile zuhur bulması gerekti. Ama halk mazharlarında, âlemin tecelligâhında.

Durum ki, anlatıldığı gibidir ... Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu: "Onlara, zâhir ve batın nimetlerinin kisveleri ile zuhur ettim. Ama bir sevgi şeklinde..." Zira bunlar mücmel (öz) olarak umuma ve havasa marifet duygusu verir. "İşte bundan sonradır ki fıtrî (doğuştan gelen) istidatları ile anlatılan yoldan beni bildiler."

Bu yüce ve üstün mananın müşahedesi babındadır ki, bir âyet-i kerimede Resullullah (SAV) Efendimize şöyle buyuruldu:

"Şüphesiz bil ki: Allah'tan başka ilah yoktur..." (Muhammed Suresi, Ayet-19)

Burada Resulullah (SAV) Efendimize bir ilim deryasının kapısı aralanıyor. Bu Ona göredir. Bir de ilmî varislerine, başkalarına değil.

Gerçek şudur ki, esma ve sıfatlara câmi olan ulûhiyet ilmi ancak yüce birliğe erene, ilk berzah makamını bulana verilir. Anlatılan makama ise tam olarak ancak Resulullah (SAV) Efendimiz vâsıl olmuştur.

En doğrusunu, Allahü Teâlâ bilir...

26. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

Beni, ne yerim aldı, ne de semâm... Lâkin beni mü'min, taki, naki, vera hâli sahibi kulumun kalbi aldı..."

Görüldüğü gibi bu da Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Şöyle manalandırmak mümkündür:

"Ben hiç bir yere küllî olan esma ve sıfatımın bütün cihetinden tecelli etmedim. Ancak kemâl durumuna bağlı bulunan ve dolayısı ile bana izafeti olan kulum müstesna. Tecellimi Bana yaparım."

Bu Hadis-i Şerifte bazı kelimeler geçti. Onları biraz açmak icabedecek. Sırası ile onlar, taki, naki, vera kelimeleri idi.

Taki: İki yönlü isimlerden, bilhassa ibadetle ilgili yönü ile olup kalmaktır. Diğer yönü ile değil.

Naki: Çoğunluğu ile ilahî isimleri müşahede etmektir. Yukarıda zımnen anlatılan iki yönlü isimlerin birbirinden ayrı bazı imtiyazları vardır. Bilhassa ibadet ile ilgili kısma verilen imtiyaz bir başkadır.

Vera: Mâsivayı bırakıp Zât-ı İlahî' de olmaktır. Ama O' nun gayrından fenâ bulmak sûreti ile.

Bütün bu manalara şu âyet-i kerime işaret etmektedir: "Biz emaneti, semalara, yere, dağlara arz ettik ama onu almaktan çekindiler, ondan korktular. Ve sonunda onu insan yüklendi. Ama bir Zalim ve Cahil olarak..." (Ahzab Suresi, Ayet-72)

Yukarıda geçen âyet-i kerimenin tefsirini yapmak ve onda geçen bazı kelimeleri açıklamak gerekecek. Adı geçen kelimeler Emanet, Zalum ve Cehul kelimeleridir.

Şöyle ki: Emanet burada tecellinin kabulü manasındadır. Ama ilk tecelliyi, her şekil ve tümü ile... Bu emaneti almayanlar için, "Ama, onu almaktan çekindiler, ondan korktular..." buyuruldu. Bunun sebebi, onun ancak tam zuhurunu göstermekten yana bir kabiliyete sahip olmayışlarıdır. Bir de o âlemin hakikatına tam olarak uyamayışlarıdır.

"Sonra onu, insan yüklendi..." buyuruldu. Sebebine gelince; kabiliyeti kemâl derecesinde olup, uyuşu tamdır çünkü onun vasıfları arasında şunlar vardır:

Zalim: insanın nefsini ifna edişini anlatır.

Cahil: herşeyden geçtiği için Hakk' ın zâtından gayrını bilmez.

Bu manaları anla.

27. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

"Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Beni bilen talep eder... Beni talep eden bulur... Beni bulan sever... Beni seveni öldürürüm... Bir kimseyi öldürürsem diyeti Bana düşer... Bir kimsenin diyeti Bana düşünce onun diyeti bizzat Ben olurum."

Görüldüğü gibi bu Hadis-i Şerif de kudsîdir. Özellikle marifete işaret edilmektedir. Biz de o yoldan gideceğiz.

Bilesin ki İlahî marifet iki kısımdır. Biri Marifet-i Zât; öbürü de Marifet-i Sıfat.

Marifet-i Zât; O' nu mutlak ahadiyeti cihetinden bilmek mümkün değildir. Marifet-i Sıfat' a gelince; O' nu bilmek mümkündür.

Buna göre, marifet talebi gerektirir. Talep ise bulmayı icab ettirir. Bulmak da sevmeyi gerektirir. Sevgi de ölümü. Bu ölüm, fenâ halidir. Ölüm ise diyeti icab ettirir. Diyet ise ancak aklı başında olana ödettirilir.

Gerçekten, öldürülenin diyeti ancak öldürendir. Özellikle bu manaya şu âyet-i kerime işaret etmektedir: "Bir kimse, Allah' a ve Resul' üne doğru yola çıkar da sonra ölürse, onun ecri Allah' a kalır." (Nisâ Suresi, Ayet-100) Yani zâtı ile ona bekâ verir çünkü bu manada, katil maktulün aynıdır. Hakikat değişmez. Zira hakikat birdir.

Kesrete gelince, o, birtakım aklî, vehmî ve izâfi nisbetlerden ibarettir. Keşif ehli zatlara göre bunlara itimat yoktur.

Anlatılan manaları bir irfan sahibi şu şiiri ile dile getirmektedir:

Devamlı O'nunum, O da artık benimdir;

İki zat arasında fark yok, sevgilimdir ...

28. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Allah-ü Teâlâ'dan naklen anlatıyor:

"Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Yaklaşanlar, kendilerine farz kıldığım ibadetlerin edasında olduğu kadar hiç bir şeyde yaklaşamazlar... Gerçekten, bir kul Bana nafilelerle de yaklaşır. Böylece Bana yaklaşanı severim. Sevince de kulağı olurum, eli olurum, dili olurum. Böyle ki oldum, Benimle işitir... Benimle görür... Benimle konuşur... Benimle tutar... Benimle yürür."

Bu da Kudsî bir Hadis-i Şeriftir. Bilhassa Hakk' a yakınlığa işaret edilmektedir. Biz de bu yoldan manaya gireceğiz. Bilesin ki Allahü Teâlâ'ya yakınlık iki kısımda mütalaa edilir. Birincisi farzların edası sureti ile olur. Bu yaklaşmaya verilen isim budur.

Bunun, meczub olan salikin yolu ile ilgisi vardır. Bir başka isim daha verilir ki şöyledir: Zâti fena halini içeren bir mahbubun yolu...

Böyle bir yola giren, Hakk' ın kulağı olur... gözü olur. Nasıl ki namazda "Allah hamd edeni işitti" denir. İşiten kimdir?... Söyleyen kuldur, ama ...?

Bu mana, müessirle esere geçişe bir delildir.

İkincisi nafileler ile olan yakınlıktır. Burası, meczub salik ile ilgili bir yoldur. Sonra, sıfatlarda fena bulmayı gerektiren, sevenin yolu olaraktan da ad verilir.

Nasıl ki başta "Onun kulağı olurum..." buyurdu... Ki bu durum eserden müessire istidlâl sayılır.

Burada şöyle bir soru sorabilirsin:

"Gözün ve kulağın O oluşu, yukarıda da anlatıldığı gibi, sonradan yapılma bir şey değildir... zâtîdir... Kadîmdir. Durum böyle iken, O'nun oluşunu muhabbete bağlamaktaki mana nedir?"

Bu sözüne, umumiyetle "evet" diyebilirim. Ama dikkati başka bir yönde toplamak icab eder.

Dikkat edilirse bu hükmün zuhuru salikin farzları eda ve nafile ibadet yakınlığı ile tahakkuk ve tahalluk edişinden sonra oluyor. Salik, nefsin perdeleri ile perdelidir. Farz ve nafılelerin edasında tahakkuk edince, nefsin karanlığından çıkar; ruhun ve kalbin geniş ve aydınlık sahasına girer. İşte bundan sonradır ki kul, Hakk' ı eşyanın aynı olarak müşahede eder. Sonra sadık kulun bütün duyguları olduğunu da müşahade eder. Şu da bir gerçektir ki, Hakk, kulun suretinin ve dış yüzünün manasıdır. Kul ise, Hakk' ın manasına ve bâtınî cephesine bir surettir.

Ahadiyet cihetine bakınca zâhir batının aynıdır. Batın da zahirin aynıdır. Zahir ve batın, Hakk' ın zâtına ve şanına nisbetle bir suret gibidir. Tıpkı yarımın, üçte birin, dörtte birin, beşte birin, bir sayısına bağlanışı gibi.

Asıl Kayyum odur... Bilhassa akıl, sayı itibarı olan şanlarda. Yani tecelli ve zuhurlarda.

Bu manayı anla. Mutlak Hakk' ı bul.

29. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz Rabb' ından naklen anlatıyor:

“Allahü Teâlâ şöyle buyurdu:

-Bir kimse Bana bir karış yaklaşırsa Ben ona bir arşın yaklaşırım. Bir kimse Bana bir arşın yaklaşırsa Ben ona bir kulaç yaklaşırım. Bir kimse Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak giderim."

Bilmek gerekir ki, karış, arşın, kulaç, gelmek, koşup yürümek; bütün bunlar yapma şeylerdir, temsili ve tahayyüli manalardır, hakikî değillerdir. Böyle buyurmakla Allahü Teâlâ kula kat kat sevap vereceğini, ona ameli miktarınca iyilikte, ihsanda bulunacağını anlatıyor. Kaldı ki burada yakınlık manevîdir; maddî değil. Bir yere de bağlı değildir. Burada Hakk' ın yakınlığı kulun yakınlığından önce gelir. Halbuki zâtına yakınlık, muvaffakiyet işi, Allah'tan Allah'adır. Bu bir önceliktir, ama buradaki önceliği bir başka yoldan almak icab eder. Bilhassa amele mükâfat verme yönünden. Hatırda tutulmalı ki amel mükafattan önce gelir.

Bilesin ki Hakk' a yakınlığın beş mertebesi vardır. Şöyle ki:

Nefsin yakınlığı,

Kalbin yakınlığı,

Sırrın yakınlığı,

Ruhun yakınlığı.

Bir de Hakk' ın ahadiyet yakınlığı.

Bilhassa ahadiyet yakınlığı bütün mertebeleri kendinde toplar.

Şimdi, yukarıda toplu sayılan yakınlık mertebelerinin tafsiline geçelim. Şöyle ki:

Nefsin yakınlığı: Bu onun itaat ve ibadet görevlerini yapmasına bağlıdır. Bu makamda Hakk' ın kuluna yakınlığı merhametidir, şefkatidir.

Kalbin yakınlığı: Kulun kalbî ve içten amellere dalmasına bağlıdır. Bu ise pek kolay değildir. Dünya ehlinden kopmak icab eder. Bu makamda Hakk' ın yakınlığına gelince, ilim, hikmet ve ilham çeşidinden şeyleri kuluna vermesidir; ona bağlamasıdır.

Sırrın yakınlığı: Bu da onun hakikî keşiflere dalmasına bağlıdır. Hakikî tecelli ile hasıl olur. Asıl tecelli de, Hakk' ın yakınlığı da budur.

Ruhun yakınlığı: Bu mertebeyi de kısmen kalbin, kısmen de sırrın yakınlığı gibi bilmekte bir mahzur yoktur.

Hakk' ın ahadiyet yakınlığı: Daha önce de anlatıldığı gibi, sözü edilen bütün mertebeleri özünde toplar. Bu mertebe, kul için tam bir yokluk mertebesidir, ne varsa özünde toplar. Hakk' ın zât, sıfat, bir de efal tecellilerinin temiz, şeksiz, aydınlık tenzihleri altında. Bu hal içinde kul, zât, sıfat ve fiil olarak tam, küllî ve tek birliğe doğru yol alıp kendinden geçer, fenâ bulur.

Bu kudsî makamda Hakk' ın kula yakınlığına gelince şöyle anlatabiliriz:

"Onu, kendi bekâsı ile bâki kılar...

Kayyumiyet sıfatı ile kâim kılar...

Hayatı ile ona hayat verir...

Kudreti ile onu kudrete erdirir...

İrâdesi ile onu dilek sahibi eyler...

Kelâmı ile konuşturur."

Hâsılı, onu bütün esma ve sıfatını özünde bulan yapar. Hülâsa, zâtı ile, zâtı için ve zâtında zâhir olur: yani o kul...

Şimdi, bu Hadis-i Şerife bir başka manada şerh yapmak icab edecek. Yüce Allah âdeta şöyle buyurmaktadır:

"Her kim bana, yani küllî, toplayıcı olan huzuruma, rûhânî, yani bâtınî, cismânî, yani zâhirî vasıf taşıyan bütün duyguları ile yaklaşırsa: İşte böyle birine bütün esma ve sıfatlarımla tecelli ederim. Hem lûtfa ait olan cemâl sıfatları ile hem de celâl tarafında bulunan kahır sıfatları ile. Ama bir kimse anlatılan gibi değil de bazı mertebeleri ile, yani bazı duyguları ile bana yaklaşırsa buna da bazı esma ve sıfatlarım ile tecelli ederim. Bu da ancak onun

yaptığına kat kat sevap vermek sureti ile olur. Meselâ birden yedi yüze kadar veya daha fazla."

Veren Allah'tır.

30. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurur:

"Misafire ikram ediniz. İsterse kâfir olsun."

Bilmen gerekir ki, kula isabet eden kötülüklerden hangisi olursa olsun, o, Hakk' ın misafiridir. Özellikle hastalıklar. Kula gereken ona ikram etmektir. Ona yapılan ikram cümlesindendir ki mecburi bir durum olmayınca ilaçla def etmeye çalışmamalı. Zira ilaçla giderilmesine çalışılsa da hastalık ancak Allâh'ın takdir ettiği zaman gider.

Böyle bir durum ise kulu Allah'ın gözünden düşürür. Allah korusun...

Burada Resul (SAV) Efendimiz "İsterse kâfir olsun" şeklinde bir tavsif yaptı. Buradaki kâfir bir manaya göre "kapalı... gizli..." demeye gelir. Çünkü bu misafirin gelişi çoğu zaman saklı, kulun idrakına kapalı durur. Şayet geleni kabul eder, razı olur, Allah'a dönerse perdeler açılır. Kul ise bu durumda işin sırrına vakıf olur.

31. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurur;

"Şam, Yüce Allah'ın yer hazinelerinden bir hazinesidir. Kullarını orada saklar."

Bilesin ki, burada Şam, zât-i İlahî şehadetinin kemal derecesidir. Yer ise şehadetin zarfıdır. Gizli hazine ise bu yer kabında saklıdır ve o Hak Teâlâ'nın yüce varlığıdır.

Bu mana icabıdır ki "Şam öyle bir şeydir ki, zât şehadetinin kemal derecesi sayılır. Gizli hazine ise bu yerde saklı durur." Tam bir şehadet halinde zuhur edince, ona "vacib yüz" adı verilir. Allahü Teâlâ esma ve ahlakı ile gizlediği abid kullarını ise bu yüzde saklar. Cümle esma ise neticede Hakk' a dönecektir.

Bu mana şu âyeti kerimedeki mananın hakikatlerini anlatır: “Onun vechinden -yüzünden- başka herşey helak olacaktır. Hüküm O' nundur. O' na döneceksiniz." (Kasas, Ayet-88)

32. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'nın nehri geldiği zaman İsa'nın nehri batıl olur..."

Bilesin ki burada "Allah'ın nehri..." cümlesinden murad Hakk' ın vechindeki baki nurun zuhurudur. Bu durumda Hadis-i Şerife verilecek mana şöyle olur:

"Ruh cem kaynağından inip ayrıntılı mevcudlara dağılınca, Allah'ın yüzündeki baki nur bütün eşyada zuhur eder. İzafi bir ruhla kalan bir başka şeye ihtiyaç kalmaz."

Bu manayı anla.

33. HADİS-İ ŞERİF: Bir gün Resulullah (SAV) Efendimize şöyle soruldu:

"-Allah-ü Teâlâ yeri ve semaları yaratmadan önce neredeydi?

Resulullah (SAV) Efendimiz bu soruyu şu şekilde cevaplandırdı:

-Rabb' ımız bir Amâ' da idi..."

Burada Amâ' dan murad zâti mahiyetinin aynıdır. Yani kendisi. Kendisi Kendisine yeter; başka bir şeye ihtiyacı yoktur.

34. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Mümin, Allah-ü Teâlâ'nın nimetlerine bir konuktur." Burada iradesinden geçen mümin kul anlatılmaktadır. Bu o mümindir ki Allah-ü Teâlâ onu zâtından sıfatı makamına geçirdiği zaman doğruca Allah'ın arzusuna tabi olur. Artık onun nefsâni arzuları olmaz. Çünkü artık onun kendisine mal edeceği iradesi kalmamıştır.

35. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dünya sevgisi her hatanın başıdır."

Burada anlatılan dünya, kulun nefsi yönünden tayin ettiği şeylerdir. Onun benliğidir ve Hakk' ın zâtına yabancı sayılanlara iltifattır. Bunlardan hangisi olursa olsun, bir tanesi dahi müminde olsa, o, dünyayı seven biridir.

Bu da isbat eder ki "Dünya sevgisi her hatanın başıdır...". Böyle olan bir kimse kendisi için bir ulvî zuhurata sahip olamaz. Keza başkaları için de bir zuhurat sahibi değildir.

36. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Sefere çıkınız; sıhhate erer, ganimet bulursunuz..."

Burada anlatacağımızı iyi bilmen ve öğrenmen gerekir. Sefer nefsâni karanlıktan çıkmaktan ibarettir.

Sıhhat hayret ve şaşkınlık halinden safâya kavuşmaktır. Ganimet, nefse ve onun arzusuna galip gelmekten ibarettir.

37. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ziyaretin hayırlısı, ziyaret edilenin yok olmasıdır..."

Burada şu mana anlatılmak istenir:

"Hayy olan Hakk' ın nüzulundaki hayır, velî kula tecellisindeki bereket, gerek tecelli gerekse nüzul anında o velî kulun yok olmasındadır."

Bilesin ki Yüce Rabb hayat denizini ve tecellisini yaymıştır. Bu durum zâtın cem kaynağından gelip bütün eşyayı sarmasından ibarettir. Bu manadan olarak Hakk Teâlâ, sevgili bir kulun ziyaretini dilediği zaman, zâtının cem âlemi olan yüce mekandan göçüp imtina mekanına gelir. Ama beka üzerine. Ve ona böyle bir gelişi ile arada ona yabancı kalmaz.

38. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kulun Rabb' ına en yakın olduğu anı, secde anıdır."

Şunu bilmelisin ki secde eden secde ettiği zaman, varlığı cem kaynağından alıp ayrıntılı âleme yaymaktadır. Yani yalnızlıktan çıkıp bütün kâinatla bir bağlantı kurmaktadır. Ama kurabilirse. Secdesini tam yapabilirse.

Şunu da bilesin ki bir kul vaktâ ki, Hakk Teâlâ onu yokluktan varlığa çıkardı... Böylece o Yüce Hakk 'tan uzaklaştı.

Peki bu durumda, kulun cem âleminden ayrılıp yaygın bir varlığa geçtikten sonra Rabb' ına yakınlığı nasıl olacak? Evet, nasıl olacak ki tekrar eski yerine gidebilsin?

Bu gidiş ancak şu şekilde olabilir: Hakk' ın, esma, sıfat, ahlak ve âyetlerine uygun bir şekilde dağıldıktan sonra olabilir. Bu da ancak secdede olabilir.

Manasını anla.

39. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İşlerde şaşırırsanız kabirler ehlinden yardım isteyiniz."

Şunu bilmelisin ki bir velî kulun yetişmesi tam olunca, Aziz ve Celîl olan Rabb oraya konuk olur. Ve o velînin kalbi Rabb' in kabri olur. Bu kulun benzerleri kabirler ehlidir. Durum böyle olunca, anlatıldığı gibi bir zâttan, din ve dünya işinde şaşıran biri yardım taleb ederse onun yardımını görür. Ve o zât darda kalan kulu zor durumundan kurtarır. Bu manayı da anla.

40. HADİS-İ ŞERİF: Resulullah (SAV) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse Allah-ü Teâlâ katındaki menzilesini bilmek istiyorsa Yüce Allah' ın kendi yanındaki menzilesini öğrensin. Çünkü Allah-ü Teâlâ kula vereceği dereceyi kulun kendi nefsinde onun için verdiği derece üzerinden tayin eder..."

Bilesin ki, bu Hadis-i Şerifte Hakk' a izafe edilen nefs Yüce Hakk' ın zâtıdır. Burada zâta nisbetle nefs ikinci mertebede sayılır. Kula izafe edilen nefıs ise nübüvvetin kendisidir. Nübüvvet nefsi ise velâyet nefsidir. Bu da velâyet nefsine göre ikinci mertebe sayılır.

Velâyet ise nefsin özüdür. Ve burada velâyet, mücerret zât-ı İlâhî'de ikinci mertebe sayılır.

Hadis-i Şerifte geçen "Menzile..." kelimesinin manası, zât-ı İlâhî'ye ait arzunun tafsilidir, yayılışı ve dağılışıdır. zât-ı İlâhî'nin muradı ise zuhurdan sonra marifetin husulüdür. Bu manaya şu Kudsî Hadis işaret etmektedir:

"Ben, gizli bir hazine idim... Bilinmemi istedim." Burada geçen "Kul..." kelimesinden murad ise furkanî bir akıldır. Yani her şeyi ayırd etme kabiliyetine sahip olan nefs. Ve bu, zâtından hâsıl olan ismidir Mevlânın.

Kul, Yüce Hakk' ı kendine göre bir menzileye yani dereceye indirir. Bu derece nübüvvet derecesidir. Burası aynı zamanda bir bağlantı merkezidir. Yani Hakk' ın cem kaynağından nüzul edip bu varlıklara tecelli ile dağılışı demektir. Buradan da bekâ makamına çıkış sağlanır.

Bir başka manaya göre Devr-i daim. En doğrusunu Allahü Teâlâ bilir.

Allah' ım Efendimiz Muhammed' e salât eyle...
Keza, bütün âline ve ashabına da...
Bu salât yer ve semalar baki kaldıkça sürsün...
Ey merhametlilerin en merhametlisi!
AMİN ...